

Foto F. Briški

Brez setve ni žetve

Današnja doba tehnike, industrializacije, intenzivnega gospodarjenja v kmetijstvu in gozdarstvu krči življenjski prostor divjadi povsod po svetu. To dejstvo zahteva od lovcev nenehno uvajanje novih gojitvenih metod, če hočejo očitno in ohraniti divjad svoje dežele. Intenzivno gospodarjenje v gozdu in na polju zmanjšuje naravne prehrabene možnosti divjadi, odvzema pa poljski divjadi tudi zatočišča in gnezdišča, ker trebi in čisti grmičevje, prode ipd.

Naš gozd in naše polje še nudita enega in drugega dovolj tako, da niso še ogrožena naša lovišča zaradi intenzivnega gospodarjenja, vendar se to čuti že tudi pri nas marsikje. Nujni bodo zato v takih loviških gojitveni ukrepi, kajti računati moramo, da bo šel razvoj kmetijstva in gozdarstva svojo pot intenzivnega gospodarjenja, ker to zahteva razvoj današnje in bodoče družbe.

Eno od najuspešnejših sredstev za pomoč in zaščito divjadi so brez dvoma dobre remize s kvalitetno hrano za rogarje, za poljsko perjad pa remize, ki nudijo divjadi hrano in zatočišče ter končno pravilno zimsko krmljenje divjadi.

Remize za parkljasto divjad (rogarje).

Na splošno daje naš gozd jelenjadi in srnjadi dovolj raznovrstne hrane razen v čistih igličastih sestojih. Naše krmljenje v remizah bo zato le bolj dodajanje specifičnih snovi, ki posebno pospešujejo njeno rast in razvoj. Namen našega krmljenja je tudi, da zadržujemo divjad v gozdovih, jo odvrčamo od obrobni polj in s tem preprečujemo škodo na poljskih in gozdni kulturah. Jelenjad pa naj se tudi odvrča, da ne bo belila in obgrizovala, kar mnogokrat uniči sestoje deločenih vrst drevja. Remize za rogarje zato niso potrebne samo v gozdovih brez podrasti, temveč so koristne, kjer je podrast še dovolj, ker preprečujejo in omejujejo škodo po divjadi, pospešujejo pa tudi razvoj divjadi.

V naših gozdovih je raznovrstne hrane še dovolj, lahko pa kje primanjkuje neka določena snov, ki ji je za njen naravni razvoj potrebna, četudi v majhni količini. Lahko bi nam bilo temu odpomoči, če bi vedeli katera snov divjadi primanjkuje. Ker to v konkretnem primeru težko ugotovimo, ravnamo najbolj smotrno, če remize zasadimo z najraznovrstnejšim rastlinjem.

Gozdne jase, na katerih ne moremo napraviti njiv s primernimi kulturami za divjad, zasadimo z mehkolistnatim drevjem in grmičevjem, kakor z lesniko, jerebiko, kostanjem, leščevjem, vrbo, topolom, pa tudi s hrastom, jesenom, bukvijo ipd., ter pustimo, da tako jaso podraščajo kopinje in malinje. To drevje lahko

zasadimo tudi ob poteh, na robu gozdov in povsod, kjer se nudi možnost, če te podrasti ni ali je ni dovolj. Morda bo dala prav ena od teh zasajenih rastlin manjkajočo snov.

Gozdne jase primerne površine in kakovosti pa spremenimo v njive za divjad. Seveda je treba tako njivo obdelati in tudi gnojiti, ker je sicer trud zaman. Pri napravi njiv polagamo važnost v prvi vrsti na one rastline, ki vsebujejo kalcij in fosfor, ker sta ti dve prvini posebno važni za razvoj kosti in s tem tudi za rogovje. Po navedbah ing. Čeovič-a v knjigi »Uredjenje lovišča« dajemo mnogo kalcija in fosforja prav detelje, posebno lucerna in to kot zelena hrana, pa tudi posušena kot seno. V nekoliko manjši meri vsebujejo te snovi tudi sladka trava, oves, topinambur, ajda, krompir, repa, pesa., ipd. Sajenje detelje je tudi zato ekonomično, ker kar v gozdu pridelamo glavno hranivo za zimsko krmljenje jelenjadi. Ob remizah napravimo še solnice in visoko prežo. Vsa divjad bližnjega okoliša se bo zbirala ob remizah in nam olajšala ugotavljanje staleža divjadi.

Za jelenja lovišča so remize in zimsko krmljenje nujno potrebna gojitvena ukrepa, kajti šele to dvoje jelenjad priveže na lovišče kot stalno divjad, ki sicer prehaja iz lovišča v lovišče.

Zimsko krmljenje parkljaste divjadi (rogarjev)

Zimsko krmljenje jelenjadi je nujno, četudi daje naš gozd še dosti primerne hrane. S krmljenjem zadržimo jelenjad v lovišču kot stalno divjad, omejujemo beljenje in obgrizovanje, jo vzdržujemo v dobri kondiciji. Jelenjad je velika žival, ki potrebuje za svoj obstoj znatne količine hrane.

Jelenjadi nudimo pozimi kot glavno hranivo seno, otavo, deteljo. To krmo navozimo že poleti v bližino krmišč in napravimo kope. Poleg te hrane polagamo jelenjadi še tudi kostanj, krompir, repo, korenje, želod. Seno, otava, detelja se polagajo v pokrite jasi, ostala hrana v korita ali tudi kar na tla, ko smo počistili sneg. Svežo hrano (krompir, peso, repo) pomešamo v pleve ali rezanico, da ne zmrzne že takoj prvi dan. Seno se polaga največ za 3 ali 4 dni če je suho vreme, svežo hrano največ za dan ali dva. Zmrznjena sveža hrana ali plesnivo seno je škodljivo, ker povzroča drisko. Sveže hrane tudi ne režemo v rezine, ker bi se je divjad naenkrat preveč najedla, kar tudi ni priporočljivo.

O zanimivem poskusu piše v št. 6/61 lovska revija »Amblick«, ki izhaja v Grazu in ki bi ga bilo vredno narediti tudi pri nas tam, kjer jele-

Foto R. Čenčič

njad beli drevje. Pisec navaja, da je v zimi 1958/59 prvič začel polagati jelenjadi pozimi ostanke sladkorne pese, ki jih prodajajo sladkorne tovarne, prešane v kosih po 50 kg. Polagal je te kose v višini ca. 1400 m. Začel je polagati v začetku decembra. Jelenjad je zelo rada jemala to hrano in je ostala na krmišču tudi še pozimi, dokler je polagal sladkorno peso, medtem ko se je prejšnja leta z nastopom prave zime začela pomikati v nižje lege. Beljenja drevja, ki je bilo prejšnja leta prav občutno, je bilo znatno manj. Glede na ta poskus je v naslednji zimi poleg ostankov sladkorne pese polagal še grozdni sladkor v obliki kakor se polaga kamena sol v solnicah. Sladkorja jelenjad dalj časa ni jemala. Ko pa ga je začel polagati poleg pese, ga je pričela jemati z velikim ugodjem. Na krmišču, kjer je polagal sladkorno peso in sladkor, se je nabralo do 50 % več jelenjadi kakor prejšnja leta, ko so polagali samo seno. Tudi v naslednji zimi je bilo beljenja znatno manj. Meni, da je to vpliv sladkorja, ki se še nahaja v ostankih sladkorne pese. Poskuse bo nadaljeval in občasno o tem poročal. Polagati pa se more sladkorna pesa tako, da pride do nje vsa jelenjad tega okoliša, to je na več mestih, ker starejša močnejša jelenjad mlajšo na krmiščih odriva.

Zimsko krmljenje srnjadi je pri nas potrebno le, kadar nastopi ostra in dolgotrajna zima z velikim snegom ali če se napravi sren da se srnjad ne more premikati, niti si izkopati hrane izpod snega. Srnjadi pomagamo v takih

primerih najbolj, če ji pregazimo sneg, ji razkrijemo robido, kopinje ip. Priporočljivi so vejniki (v juniju ali juliju v senci posušene veje mehkolistnatega drevja), oves v snopih. Vejnike zagozdimo med debela ob stečinah, oves v snopih pa privežemo ob debela s klasjem navzdol. Priporočljiva je tudi detelja, polaga se pod drevje (smreko) ali podobno kakor vejniki. Posebnih krmilnih naprav za srnjad ne delamo, ker se jim srnjad nerada približa. Zelo pomagamo srnjadi tudi, če pozimi ali v zgodnji pomladi posekamo v gozdu primerno drevje, kakor smreko ali jelko, obraslo z bršljinom ali omelo, pa tudi lesko, hrast, bukev, javor, jesen, jerebiko ip.

Remiza za poljsko perjad

Intenzivno gospodarjenje v kmetijstvu trebi in odstranjuje grmičevje, prode, odstranjuje celo nižinske gozdove in tako jemlje naši poljski perjadi možnost obstoja, kajti primerno kritje je pogoj za življenje in gojitev poljske perjadi. Ogromne monokulture na poljih dajejo sicer kritje, dokler so v rasti. Ko pa je kultura pospravljena, je vse polje prazna miza, kjer je vsa poljska perjad izpostavljena napadom številnih roparjev iz zraka in s tal. Na takih poljih je zato nujno, da napravimo remize, če hočemo divjad gojiti. Čim več remiz nam uspe napraviti, tem večji je uspeh.

Remize v primerni velikosti zasadimo z glogom, bezgom, belim gabrom, javorom, robinijo, robido, jerebiko, pa tudi s smreko, borom, jelko. Izberemo pač drevje in grmičevje, ki nam je laže

dosegljivo. Ne smemo pozabiti, da ni cilj remize produkcija lesa, marveč naprava goščave, kjer naj naša perjad najde varno zavetje in tudi gnezdišče. Zato moramo te rastline prirezovati tako, da vspodbujamo rast v širino. Režemo vrhne poganjke. Grmičevje jerebice, bezga pa pustimo normalno rasti v višino, ker nam daje tudi hrano za našo perjad, kajti remiza naj daje poleg kritja tudi hrano. Poleg teh rastlin posejemo v fazanjih loviščih še koruzo, proso, ajdo, bodisi posebej ali pa v sami remizi v pasovih. Tudi topinambur je zelo hvaležna rastlina za divjad, ker daje odlično hrano za zajca, fazana, posebno pa za srnjad. Daje pa tudi odlično kritje. Ima še to prednost, da traja taka remiza več let, če jo oskrbujemo in primerno gojimo. Ob robovih remiz zasadimo šipek, robido ali kako drugo rastlino, ki otežkoča dohod v remizo raznim štirinožnim roparjem.

Pri ustvarjanju kritja za našo perjad ne smemo pozabiti na lupino, ki kali tudi v pusti slabi zemlji in daje kmalu odlično kritje. Slaba pusta zemlja pa se najde povsod. Zato naj lovec ne gre v lovišče brez tega semena tam, kjer primanjkuje kritja.

Krmišča za zimsko krmljenje fazanov napravimo že v oktobru. Ko so poljski pridelki pospravljeni, začnemo s krmljenjem v malem, da fazana pred zimo navadimo na krmišče. Polagamo koruzo v storžih, odpadlo žito, za približek tu in tam peso, krompir, narezano v rezine. Jerebico krmimo, ko zapade visok sneg ali če se napravi sren in jerebica ne more priti do ozimine. Jerebicam polagamo proso, ajdo, odpadlo žito. Polagamo pod kozolci ali ob grmovju, da se lahko ob nevarnosti zateče v grm. Fazanom in jerebicam je potreben pesek. Potresamo ga, če dalj časa ni kopnin.

Na poseben in uspešen način krmijo jerebico ponekod v inozemstvu: V jeseni navozijo

v lovišče na primerno mesto za krmljenje večjo količino plev (ostankov mlačve) z odpadlim žitom in semenjem. V začetku zime ta kup plev dobro ovlažijo z vodo in steptajo. V notranjosti kupa se nato razvije znatna toplota, ki povzroča kaljenje žita in semenja. Te kali so odlična vitaminska hrana za jerebice. Tak kup je tudi grelec za jerebice, ker je zaradi toplote brez snega. Seveda naj se nad kupom razpne v primerni višini iz sredine proti robu kupa žica ali redka mreža, ki jerebico varuje pred nenadnim napadom ujed iz zraka.

Ta način krmljenja jerebic je verjetno prav priporočljiv za pokrajine z ostrejšim podnebjem, kjer leži sneg po več mesecev.

Remize same in zimsko krmljenje nam pa še ne ustvarjajo bogatih lovišč, če sicer nismo ničesar storili v zaščito divjadi. Uničevanje roparic in škodljivcev ter preprečevanje divjega lova sta pogoj za uspeh. V poljskih loviščih daje mnogo dela zaščita legel ob košnji. Nujno je spomladansko strupljenje vran, srak, ker so sicer mnoga gnezda njihov plen. Ne smemo pozabiti na našega muca, ki po mnenju kmetovalca zgolj nedolžno lovi miši in voluharje, v resnici pa preži na mlade zajčke, kebčke, pa tudi odrasla jerebica ali fazan sta mu zaželen plen.

Tudi za lovca velja pravilo, da brez setve ni žetve. V lovišču je dela vedno dovolj. Časov, ko je lovec lovil po mili volji in kolikor je hotel brez posebnega prizadevanja, že dolgo ni in jih tudi več ne bo.

Ne mislim, da so nujni vsi omenjeni gojitveni ukrepi že povsod pri nas. Remize za jelenjad in zimsko krmljenje jelenjadi in poljske perjadi pa sta gojitvena ukrepa, ki ju ne more in ne sme pogrešati nobeno jelenje lovišče in nobeno lovišče s poljsko perjadjo.

B. K.

Foto J. Ivanjšič

Male mlakarice na
Sčavnici, LD Ljutomer

Psi v dobi mostiščarjev

Prof. dr. Jože Rant

Lovce že od nekdanj zanimala zgodovina naših najzvestejših spremljevalcev — psov. Gotovo se je že marsikdo vprašal, odkod in od katerih divjih živali izvirajo današnji psi, kdo so bili njihovi predniki, kakšni so bili ti predniki v pradavnini ter kdaj in kako so se udomačili. Razglabljamoli ali so vsi potomci ene in iste prarase ali izvirajo iz več ras ali še danes žive reprezentanti prapsa ali so že izumrli itd. Vsekakor nas ta vprašanja po eni strani močno zanimajo, so pa po drugi strani zelo zamotana in je nanje še težko odgovoriti.

Že pri koncu 18. stoletja so se pričeli znanstveniki-prirodoslovci zanimati za izvor živih bitij. Dalo je mnogo truda in razprav, kako jih porazdeliti v vrste in rase. Omenim naj le znane *Linnéja* in *Buffona*, ki sta kot prva začela odgrinjati kopreno o izvoru živih bitij, predvsem naših domačih živali. Ravno tako je bilo že v tem času med učenjaki mnogo razpravljanja, kako razvrstiti rastline, ker so obstajala zelo različna mnenja. Tako je znani francoski prirodoslovec *Cuvier* menil, da so živali ohranile skozi desetisočletja ali celo milijone let svojo prvotno obliko. Njegov rojak, prav tako znani raziskovalec *Izidor Geoffroy-St. Hilaire* pa je bil nasprotnega mišljenja, da so živali v dolgih obdobjih vendarle spreminjale zunanost, pa tudi lastnosti. Anglež *Darwin* je sredi 19. stoletja postavil temelje sodobnemu nauku o izvoru živalstva. Po Darwinovi teoriji bi torej naš domači pes moral imeti prednike v davnini, iz katerih se je v tisočletjih razvil današnji pes. Vprašujemo pa se, kdo je bil praoče današnjega psa, ali je današnjemu psu praded pes ali pa se je morda razvil (po Darwinovi teoriji) iz druge, psu podobne živali. Ta vprašanja so deloma še nepojasnjena zato, ker o razvoju in izvoru pasjih prednikov nimamo dovolj dokaznega materiala. Do danes je bilo odkritih šele malo okamenin in drugih predzgodovinskih dokazov o psu, iz katerih bi lahko kaj natančnega zaključili.

Matthew je do danes podal v svoji knjigi »The Phylogeny of Dogs« še najbolj izčrpno poročilo o fosilnih ostankih kanidov. Najstarejša sled o volku podobni živali sega v miocen. Imenovali so jo *Temnocyon* in *Hypotemnodon*. Iz iste dobe je tudi lisici podobna žival *Cynodiktis*. Medtem ko so v starem svetu, to je v Evropi in Aziji kanidi v eocenu popolnoma izginili, so se v Evropi ponovno pojavili v pliocenu kot »*canis etruscus*«, »*vulpes Domecani-Roussillon*«. Torej naj bi kanidi imeli svojo pradomovino v severni Ameriki in naj bi preko Azije prišli v Evropo. To so seveda le domneve. Podrobnosti o fosilnih ostankih psov bi na tem mestu ne

opisoval, ker je snov obširna in morda tudi za lovce ne dovolj zanimiva.

Šele iz odkritij mostišč, na katera so slučajno naleteli pozimi 1854 v Švici pri nizkem stanju vode, so prišli na sled ostankom stavbišč, ki so bila postavljena v vodi oziroma na močvirnatih tleh. Prebivalci teh stavbišč so bili mostiščarji, njih bivališča pa »stavbe na koleh«. Vsa ta stavbišča spadajo v kameno dobo, to je 5—8000 let nazaj. Od tega odkritja dalje se je po vsej Evropi širila mrzlica iskanja mostišč, stavb na koleh. Tako je ta novica dosegla tudi našo deželo in ker je predstavljalo ljubljansko barje idealen teren za taka stavbišča, je skorajda naravno, da so tudi na njem prišla na dan ob prilikah raznih gradbenih del mostiščarska stavbišča, znane »stavbe na koleh ljubljanskega barja«. Hkrati so na teh stavbiščih in v neposredni bližini teh naselij našli seveda tudi orodja, ki so služila takratnim ljudem, pa tudi lovske in bojne priprave ter okostja domačih živali in uplenjenih zveri. Orodje in vse domače priprave so bile primitivne. Predstavljajo obdelan kamen, primerne živalske kosti in rogovje. Med drugim so slučajno izkopali 1875 blizu Iga tudi 6 pasjih lobanj, ki jih hrani ljubljanski muzej. Starejših pasjih lobanj in drugih kosti do danes še niso našli in zato ni starejših dokazil o izvoru današnjega psa. V tem oziru smo mnogo na boljšem pri določanju izvora človeka, ker so našli njegova okamenela okostja, stara tudi nad sto tisoč let, v mnogih najdiščih po vsem svetu. Že pokojni dr. Lovrenčič je pred skoraj 20 leti iskal med nami človeka, ki bi te barjanske najdbe strokovno opisal, ker so se celo tuji strokovnjaki že mnogo let zanimali za opise teh pasjih lobanj.

Iz knjige kinologa prof. dr. *E. Haucka* z Dunaja povzemamo, da so bila široko po Evropi odkrita naselja mostiščarjev in v zvezi z njimi opisane pasje kosti in predvsem lobanje. Medtem ko so, kot že rečeno, ostale lobanje barjanskih mostiščarskih psov do danes pri nas še neopisane, je edino Čeh *Woldrich* strokovno obdelal pasje lobanje, izkopyane v naselju Ripač v Bosni. To pa so tudi edine najdbe v Jugoslaviji, ki so doslej strokovno opisane. Sicer omenja prof. dr. *Rakovec* v svoji knjigi »Zgodovina Ljubljane« najdbe okostij psov mostiščarjev, vendar jih strokovno ni obdelal. Nekaj let po 1875 je izkopaval grof *Attems* po ljubljanskem barju stavbe na koleh. Kaj je našel, ni znano, ker je vse najdbe podaril muzejema v Grazu in na Dunaju. Po takratni navadi so vse naše kulturne spomenike prenesli v tuje muzeje, v Avstrijo in celo v Nemčijo. S tem so nas oropali mnogih zgodovinskih dragocenosti, s katerimi se danes ponašajo tuji muzeji.

Da nadoknadim zamujeno, bom opisal skeletne ostanke naših mostiščarskih psov.

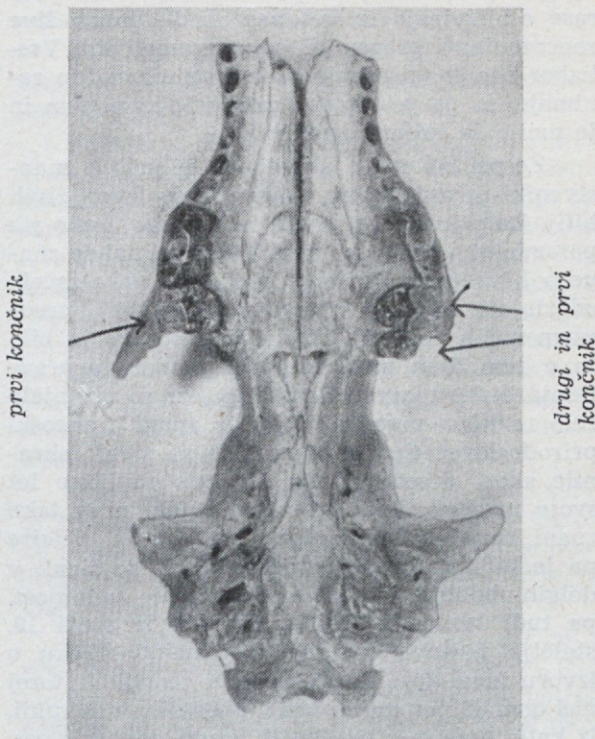
Za lobanje mostiščarskih psov oziroma za izvor današnjega psa so se zanimali mnogi strokovnjaki, prirodoslovci in kinologi. Sam se bom v tej razpravi na splošno opiral na dognanja švicarskih prirodoslovcev *Rüttimeierja*, *C. Kellerja*, *dr. Studerja*, Avstrijca *dr. Jeittelesa* in *Woldřicha* ter ruskih raziskovalcev *Inostranceva* in *Anučina*. Poslednja dva sta opisala tudi okostja oziroma kadavre različnih živali, med njimi tudi kadavre psov, ki so jih našli zmrznjene v sibirskih tundrah.

Čeprav so našli v zamrznjenih sibirskih tundrah in močvirjih dokaj pasjih kosti, predvsem lobanj in čeljusti, je še vedno težko govoriti, odkod izvira današnji pes. Zmedo povzroča predvsem raznolikost med psi tako glede na velikost, obliko telesa, glave, glede na dlakavost itd. Kot prvo bi se morali strokovnjaki zediniti, ali izhaja pes iz enotnega rodu (monofilitičen izvor) ali iz več različnih rodov (polifilitičen izvor). Najprej so bili prirodoslovci mnenja, da izvira današnji pes iz enotnega rodu. Tega mnenja je bil tudi znani prirodoslovec *Linné*, ki je imenoval rod psov »*canis familiaris*«. *Buffon*, druga znana kapaciteta prirodoslovcev, pa je imel ovčarja za prapsa. Ta je o raznih pasmah menil, da so nastajale pod različnimi klimatičnimi in kulturnimi vplivi. *Guldenstädt* je imel kavkaškega šakala (*canis aureus* L.) za očeta današnjih psov.

Nasprotnega mnenja je bil prav tako znani prirodoslovec in kinolog *Izidor Geoffroy-St. Hilaire*, češ, da so že od nekdaj obstajali psi različnih oblik in velikosti, ki naj bi bili v sorodstvu ali z azijskim šakalom ali afriškim šabraškim ali pa abesinskim volkom. Zadnji dve vrsti je imel za prednike današnjih hrto. *Darwin* pa je iskal prednike današnjega psa med še živimi divjimi psi. Švicarski biolog in kinolog *Rüttimeier* pa je svoje trditve utemeljeval s primerjalnimi anatomskimi dognanji. Iz pasjega sorodstva je izločil vse tiste živalske vrste, ki so sicer psom podobne, so pa drugačne anatomske gradbe. Čeprav ima lisica in njeni sorodniki 42 zob kot psi, nima lisica tolikšnih čelnih votlin kot pes in sta njen zadnji ličnik (četrti premolar) in prvi kočnik manjša kot pri psu. Očesna pupila pri lisici ni okrogla, ampak podolgovata. Prav tako je iz pasjega rodu izključil alpskega volka (*cuon alpinus*), ki je zelo podoben psom ter živi v jugovzhodni in srednji Aziji. Te vrste divjih psov kot indijski kolsum ali buansu, malajski adijak in v srednji Aziji živeči rdeči ali alpski volk imajo samo po 40 zob. S tem izločenjem se je krog prednikov vse bolj ožil tako, da sta prihajala v poštev le še volk ali šakal kot prednika današnjega psa.

Znani švicarski kinolog *dr. Studer* je bil mnenja, da je živel že v diluviju zvrst psa,

majhne rasti, »*canis ferus*« imenovana, hkrati z volkom. *Canis ferus* je svoj življenjski prostor širil bolj na evropski vzhod in jug, tamkaj živeči volk pa na vzhod in sever. *Dr. Studer* meni, da je ta južnoevropski pes praded našega današnjega psa. Majhni *canis ferus* in volk se zelo razlikujeta, tako po značaju kot tudi telesno. *Canis ferus* se je rad držal bližine človeških naselij in se je po mnenju *dr. Studerja* dal tudi udomačiti.

Sl. 1

Mnogi sodobni prirodoslovci pa zastopajo mnenje, da je prav šakal praded današnjega psa. To pa zato, ker ima šakal mnogo lastnosti, ki so lastne tudi današnjim psom. Nasprotje vidi *dr. Studer* le v tem, da je lobanja današnjega psa bolj podobna volčji in manj šakalovi. Na splošno je večina sodobnih prirodoslovcev mnenja, da nam je iskati oziroma imeti za pradeda naših psov ali volka ali šakala, ker ima današnji pes mnogo lastnosti, ki so skupne lastnostim volka oziroma šakala. Zadnjima je današnji pes podoben tako po zunanji obliki (morfološko) kot po načinu življenja (fiziološko) in po duševnosti (psihološko).

Volk in šakal živita navadno v tropih in tako tudi lovita. Hranita se z mesom. Ukročena kažeta zadovoljstvo, podobno kot pes s tem, da mahata z repom. Oba se moreta pariti s psi in njih samice nosijo 60—63 dni. Sluh in voh nista pri njiju boljša kot pri domačem psu. Tudi v čustvih se ne razlikujeta od psa tako v zvijač-

Sl. 2
(razlaga na sl. 3)

nosti, bojzljivosti, ko pa občutita premoč, pa tudi v hrabrosti.

Videti je, da je tedanjemu človeku prej uspelo udomačiti šakala kot volka. Šakal je že v pradavnini živel v Indiji, zahodni Aziji, severni Afriki, v Evropi pa predvsem na Balkanu, kjer živi še danes v Dalmaciji in njenih otokih. Mlad šakal se menda da hitro udomačiti, da sledi človeku, da se privadi na gostitelja, da se ljubkovati, sliši na klic in če se mu gostitelj dobrika, zadovoljno maha z repom kot domači pes. Potopisci pripovedujejo, da v prosti naravi živeči šakal prav rad sledi karavanam, se posebno ponoči potepa okrog taborišč, kjer pobira živilske odpadke. Verjetno je bilo njegove življenje v davnini prav tako, v bližini človeških naselij in taborišč se je počutil celo bolj varnega in je tu prišel laže do hrane in mesnih odpadkov. Podobno so doživljali Indijanci s svojimi coyoti, ki so prav tako sledili njihovim pohodom in se držali njihovih taborišč.

Pračlovek je kaj kmalu spoznal lastnosti svojega trabanta-šakala in si ga je poskušal udomačiti. Pri tem ni prvotno mislil na koristi, ki jih bo imel od njega, temveč ga je pri tem vodil družabni nagon. To vidimo še danes pri nekaterih narodih, da rede živali ali žive z njimi v najbližji soseščini in od katerih nimajo nobene koristi, temveč so jim zgolj za igračo ali družbo. Šele postopoma je pračlovek spoznal v šakalu lastnosti, ki bi mu lahko bile v korist. V tem smislu je pričel divjega šakala krotiti in vzgajati. Pričel je razločevati šakalove koristne lastnosti in je s potrebno vnmemo vzgajal predvsem tiste živali, pri katerih so se te lastnosti posebno kazale. Tako je v tisočletjih postal nekdanj divji šakal praded našega domačega psa. Videti je, da je bil pes ena prvih domačih živali prav zato, ker se odlikuje po izredni bistroumnosti, vse bolj kot konj, govedo ali ovca.

Indijskim lovcem je na splošno znano, da oddaja šakal, ko začuti v bližini nevarnost (tigra, pantra i. pod.) poseben krik, da je že v njegovi naravi, da čuti bližajočo se nevarnost. Prav tak poseben krik daje tudi udomačen šakal, če čuti v bližini tuje ljudi ali nevarne živali. To je tudi značilnost psa čuvaja. Pračlovek je že zgodaj spoznal te lastnosti udomačenega šakala in da mu je ta žival lahko odličen čuvaj. Divji pes, volk in šakal imajo lastnost loviti.

Pračlovek je kmalu spoznal, da je šakalu nogon lova prirojen in da bi mu na lovu s to lastnostjo lahko pomagal. In res mu je šakal pomagal poiskati sled za divjadjo ali pa ranjeno po krvnem sledu najti. Na ta način je postal prvotno divji šakal udomačen pes čuvaj in lovski pes. Kmalu pa je človek pričel iskati možnosti, kako bi te koristne lastnosti udomačenega šakala izboljšal. V volku, ki je bil večji in močnejši od šakala je spoznal podobne lastnosti. S parjenjem je pričel križati ti dve živalski vrsti. Tako so nastali manjši in večji psi z istimi lastnostmi, ki so se dali s človeškim preudarkom še izpopolniti tako telesno kot duševno-umsko. Določene lastnosti teh živali je človek sčasoma z izborom izboljševal in izpopolnjeval, neželene lastnosti pa iztrebljal ter končno odstranil. Tako je vzgojil svojim potrebam primerno vrsto psa. Svoj čas divje živeči šakal je s svojo naravo pokazal brezprimerno prilagodljivost človeškim zahtevam in potrebam. Od vseh domačih živali je postal najbolj uporaben. Tako je postal pes po dolgih tisočletjih človeku zvest služabnik in spremljevalec, čuvaj domačije in ograd. Lovcu pomaga pri vseh vrstah lova: divjad poišče, jo goni, ranjeno najde itd. Domači pes se je z vohom in bistroumnostjo izkazal v kriminalistiki, pa tudi v vojni in saniteti (lavinski psi), Eskimom služi kot vprežna žival. Eskimom je pes vse: vprežna žival, čuvaj, pomagač pri lovu in v skrajni sili tudi — hrana. Tako je postal pes prva domača žival, ki je človeku vseskozi koristna in potrebna.

Dr. Preiss poroča, da avstralski primitivni narodi še danes udomačijo divjega psa »dingo« na ta način, da doji ulovljenega mladiča še naprej kaka domačinka. Baje se tak pes kmalu udomači in ga Avstralec uporablja za lov. Podobno opisuje Cook o primitivnih narodih Polinezije in Hamilton Smith o ameriških Indijancih, da tudi Indijanke doje mlade coyote, ki se dajo s tem laže udomačiti. Indijanke Nove Gvineje doje mlade opice in se ponašajo s tem, da jih na ta način udomačijo. Na Kamčatki baje doje žene mlade medvede. Po vsem tem se

Sl. 3

ne čudimo, če je poskušal pračlovek s človeškim mlekom udomačiti tudi volka in šakala.

Na podlagi najdenih pasjih lobanj iz dobe mostiščarjev so nadeli znanstveniki tedanjemu psu strokovni izraz »canis palustris (mostiščarski pes)«. Vsi dosednji opisi navedenih prirodozlovcov in kinologov podajajo v splošnem *dve vrsti psov*. Večina najdenih lobanj je razmeroma majhna, kratka, profil nosu in čela je dokaj izbočen, smrček pa razmeroma visok. Lobanje teh psov so podobne lobanji današnjega špicla. Druga vrsta lobanj pa je večja, daljša, profil nosu in čela je slok. Te lobanje so podobne lobanjam današnjega ovčarja oziroma ruskega hrta. Vse kaže na to, da je imel mostiščar prvotno udomačenega manjšega psa, ki mu je bil čuvaj domačije, za lov pa mu je služil večji pes, ki je bil večji, močnejši, hitrejši in bolj hraber ter morebiti podoben današnjemu ovčarju. Takega psa si je verjetno takratni pračlovek vzredil postopoma, ko si je pridobil višjo kulturo, ko si je znal pripraviti že boljše orodje, ko je že poznal bron, ko je pričel zapuščati svoja dosedanja bivališča v skalnih votlinah in mostiščih ter se pričel naseljevati ob rekah in na gorskih pobočjih. Tu se mu je ponujala priložnost, da je križal domačega čuvaja z volkom. Tako je dobil boljšega psa, ki je bil predvsem za lov mnogo bolj uporaben kot njegov dotedanji majhni čuvaj.

Nas slovenske lovce zanima predvsem, kakšne pse so imeli naši daljni predniki mostiščarji kakor tudi, če je takratni človek že uporabljal psa za lov. Uprava ljubljanskega muzeja mi je odstopila v proučitev 6 celih pasjih lobanj in eno spodnjo čeljustnico iz dobe mostiščarjev. Te barjanske fosilije so podobne onim, ki so jih opisali razni prirodozlovcji po Evropi ob koncu preteklega in ob začetku tega stoletja. Barjanske pasje lobanje so na splošno zelo dobro ohranjene, razen dveh. Manjka pa jim večina zob. Ohranjenih je le nekaj spodnjih in zgornjih ličnikov ter kočnikov; ni pa se ohranil prav noben sekavec, niti podočnik, od ličnikov pa samo zadnji. Vendar se da iz pre-

ostalnih kočnikov in praznih zobnic sklepati, da je bilo zobovje takratnih psov prav takšno, kakršnega imajo današnji. Njihova zobna formula je ostala ista, to je $\begin{pmatrix} 3 & 1 & 4 & 2 \\ 3 & 1 & 4 & 3 \end{pmatrix}$, kar sklepam iz praznih zobnic, iz katerih so večidel izpadli zobje. Število zob se torej v deset tisoč letih ni spremenilo.

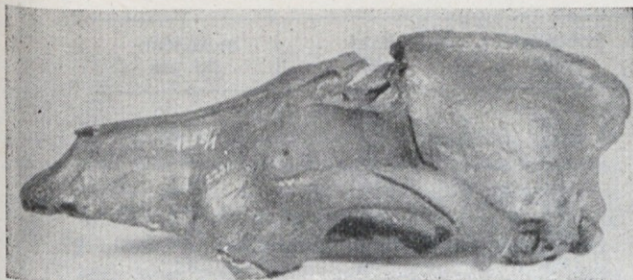
Zanimivo se mi zdi le to, da manjka na lobanji 2234 desno zgoraj drugi kočnik. Ta pojav opažamo tudi pri današnjem psu in tudi pri človeku, da iz nedoločljivega vzroka zob ne more izrasti iz kosti in ostane vse življenje zajet v kosti. Strokovno pravimo takemu zobu »impaktiran zob«. Sklepamo, da ni mogel izrasti zaradi tega, ker je bil nepravilno usmerjen in ga je že pred njim izrasli prvi kočnik v izraščanju oviral, da ni mogel prodreti v ustno votlino (glej sliko 1—3).

Iz različnih lobanjskih oblik bi lahko sklepali, da so v dobi mostiščarjev na našem ozemlju živele vsaj tri vrste psov. In sicer: Psi z bolj podolgovato glavo kot jo imajo danes pogosto naši lovski psi, predvsem goniči (lobanja 1258/1 in 1258/2) sl. 4. Lobanja 2235 sl. 6 nam predstavlja psa s kratko lobanjo z razmeroma široko zgornjo čeljustnico in dokaj visokim nosnim delom. Lobanja 2263 pa nam predstavlja psa tretje vmesne vrste s kratko in vitko glavo (sl. 7).

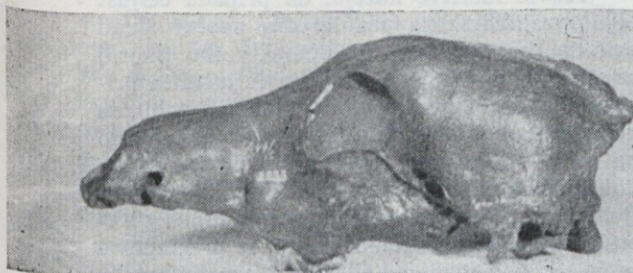
Tipični podolgovati lobanji 1258/1 in 1258/2 sta podobni lobanjam, ki jih je opisal Jeitteles in jih imenoval »canis matrix optime«; podobne so lobanjam naših današnjih goničev. Nosni profil je podolgovat in lepo usločen (slika 4). Podoben, vendar manjši profil kaže lobanja 1244/2 (»canis intermedius Woldrich«, slika 5). Lobanji št. 2263 (»canis palustris Rüttimeier« in 2235 (»canis palustris labacensis Rant«) imata popolnoma drugačno obliko: zgornja čeljustnica je krajša in širša, posebno visoka je v nosnem delu in nosna odprtina (smrček) zelo strmo pada (slika 6 in 7). Med tema dvema ekstremoma sta lobanji 1258/2 in 1244/1. Zaradi preglednosti razlik posameznih razdalj na teh lobanjah podajam naslednjo

razpredelnico:

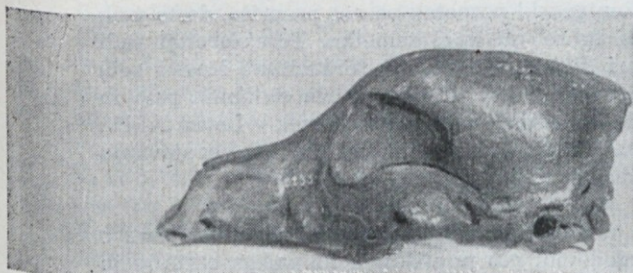
Številka lobanje	1258/1	1244/2	1263	2235
1. Dolžina lobanje od sekalcev do velike lobanjske odprtine	17,1	15,5	13	12,5
2. Dolžina lobanje od smrčka do zatilka	12,2	16,6	?	14,5
3. Dolžina neba	9,5	8	8	7
4. Širina neba med zobnicama P ₄ —P ₄		3,3	3,5	2,5
5. Širina lobanje med izstopiščema podočnega živca (foramen infraorbitale)	4,4	4,2	4,2	3,5
6. Višina lobanje (merjena pravokotno na ravnino trdega neba pri zobnici P ₄)	4	4	4	3,5

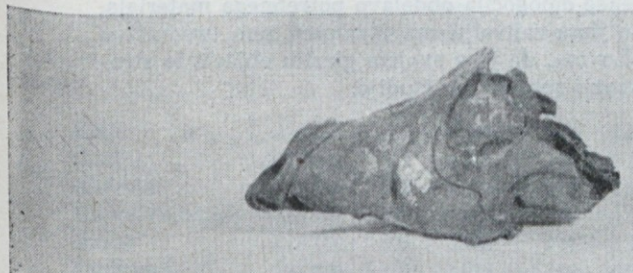
Sl. 4

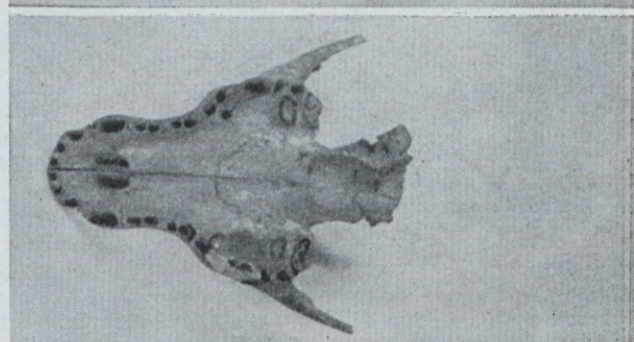
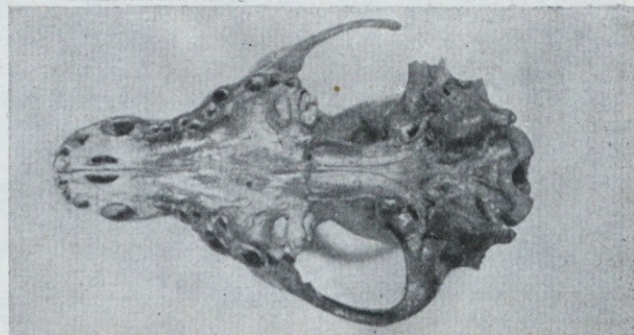
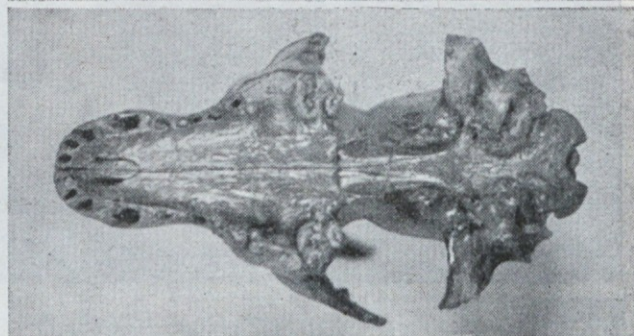
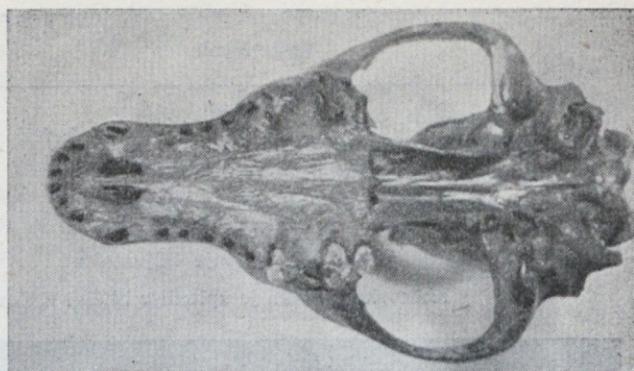
Sl. 5

Sl. 6

Sl. 7

Nadvse zanimiva pa je spodnja čeljustnica, primera 1256/1, 2, (slika 8), ki je v zbirki deklarirana kot »veliki canis matrix optime«. Obe spodnji čeljustnici pripadata istemu individuu in sta v dolžino in širino izredno močno razviti. V levi je ohranjen četrti ličnik, ter prvi in drugi kočnik, tretji kočnik je izpadel. Vsi zobje se popolnoma skladajo z zobmi današnjega psa ali volka. Vsa spodnja čeljustnica je zelo močno razvita, prav tako tudi kostni odrastek za žve-

kalno muskulaturo, za mišici maseter in temporalis. Če primerjamo to spodnjo čeljustnico s čeljustnico sodobnega volka, je po velikosti tej zelo podobna. Psi tedanjega človeka so bili, kot je videti, izredne velikosti, bili so zelo močni in primerno ostri, saj jih je verjetno uporabljal za lov na veliko divjad. Primerjajoč določene razdalje na tej čeljustnici z istimi razdaljami na čeljustnici sodobnega volka, se nam pokažejo naslednje mere:

Vrsta živali	kočevski volk*	liški volk*	mostiščarski pes
1. dolžina P ₄ v cm	1,6	1,4	1,6
2. dolžina 1. kočnika	3,0	2,7	2,7
3. dolžina 2. kočnika	1,7	1,7	1,7
4. višina spodnje čeljustnice ob 1. kočniku	3,2	2,5	2,9
5. dolžina spodnje čeljustnice (vodoravne veje)	18,6	15,6	17,0
6. višina pokončne veje spodnje čeljustnice	9,1	7,1	8,1

* Kočevskega volka je uplenil v bližini Kočevja tov. Sipko Hafner, liški pa je bil uplenjen v Liki.

Vse te meritve kažejo, da pripada čeljust tega mostiščarskega psa izredno močni živali oziroma, kar se mi zdi verjetneje, volku. Skoraj se strinjam z domnevo, da je ta čeljustnica pripadala volku, ki ga je takratni človek pobil, se z njegovim kožuhom oblekel, njegovo čeljustnico pa so zato slučajno našli v bližini stavb na koleh. Zato lahko z vso upravičenostjo to čeljustnico prištejemo volčjim: »*canis lupus palustris Rant*«. Iz priloženih slik in iz preglednice se da razbrati razlika v velikostih teh čeljustnic. Pri tem bi opozoril na to, da leva spodnja čeljustnica liškega volka nima prvega ličnika. Rentgenski posnetek pa nas prepriča, da ta volk za ta zob ni imel zametka. Torej obstoji tudi pri divjadi hipodontija (reducirano število zob) prav tako kot pri človeku in sodobnih psih in da je pri vseh dedna (glej članek v Lovcu XLIV, julij 1961: Prof. dr. Jože Rant »O ocenjevanju pasjega zobovja«).

S tem spisom sem skušal izpolniti vrzel o zgodovini psa mostiščarja na našem ozemlju in vsaj delno osvetliti pradavnino današnjega psa. Ker sta mi uprava ljubljanskega prirodoslovnega muzeja in predvsem ravnatelj tov. A. Polenec omogočila obdelavo potrebnega materiala, se jima zahvaljujem. Hvaležen sem uredništvu »Lovca«, da je v svojem glasilu objavil to strokovno-znanstveno študijo.

Zgornja slika: Liški volk
Srednja slika: Mostiščarski pes
Spodnja slika: Kočevski volk

Ali je naša srnjad bolna?

Miloš Kelih

V zadnjem času je precej govora, da li je naša srnjad bolna ali ne. O tem bi nanizal nekaj misli, da bi se razvila nadaljnja razprava o splošni gojitvi naše srnjadi. S podatki, ki sem jih nabiral dolga leta, bi hotel ponovno dokazati, kako posamezni lovci nepravilno postopajo v pogledu gojitve srnjadi, ki je za naša lovišča najpomembnejša in bi ji morali posvečati več pozornosti.

Da je naša srnjad bolna ali v drugem primeru morda degenerirana, ne bi smeli trditi vse dotlej, dokler pri ocenjevanju trofej najdemo še mnogo kapitalnih in trofej z odlično zasnovano. Pri omenjenem ocenjevanju dobe mnoge trofeje II a, to je ocena bodočih plemenjakov, ki jih je prav tako škoda kakor uplenjenih plemenjakov.

Mnogi lovci streljajo II a srnjake večkrat zaradi nezadostnega strokovnega znanja. Srnjaki enoletniki izgube namreč svoje rožičke šele konec februarja, v starosti 9 mesecev. Ti srnjaki z najboljšo zasnovano očistijo svoje prvo, pravo rogovje (šila z vencem) šele konec junija. Zato, mnogi lovci štejejo take srnjake, ki imajo še v juniju kosmate roge, v gojitveni odstrel. To je velika zmeta. Vedeti je namreč treba, da je pri teh srnjakih doba za porast prvega rogovja zelo kratka in se prebarvajo, še preden očistijo roge. Starejši srnjaki, ki v glavnem izgube svoje roge v oktobru, si jih spomladi očistijo preden se prebarvajo.

Pri lovu na srnjaka je premalo zanimanja za odstrel šibke in za pleme manj vredne srnjadi, ki se zavoljo tega prekomerno množi v lovišču. Šibka srnjad je vsekakor bolj podvržena boleznim, posebno črevesnim zajedavcem, ki se širijo po lovišču, dokler naravna selekcija ne uniči slabičev. Zato bi morala puška temeljiteje odigrati vlogo gojitve med šibko srnjadjo, preden bi padel le en sam za pleme ustrezen srnjak.

V zvezi s tem se vsiljuje vprašanje, zakaj je pri nas v razmerju s prikazanim staležem tako majhen odstotek odstrela. Pri taki kakovosti ne more biti boljšega uspeha. Zato bi bil čas, da začnemo s pravilno, znanstveno utemeljeno gojitvijo.

Lov — zalaz je lepa stvar, a lovsko pravičen le, če ga vrše zreli lovci. Dokler bo pa zalaz na srnjaka brez daljnogleda in brez strokovnega znanja, ne bo pravih uspehov z našo gojitvijo. Pri tem naj bi bilo vodilo: 1. lov na kapitalne trofeje v načelu opustiti, 2. vso za življenje nesposobno oziroma manjvredno srnjad odstraniti, 3. uravnovesiti spolno razmerje.

V republiškem merilu izkazujemo velik stalež srnjadi. Če na podlagi tega, od Lovske zveze ugotovljenega staleža vzporedimo letni odstrel, smo z njim daleč pod normalo. Kaj je temu vzrok? Odgovarja nam naslednja tabela.

Lovska zveza	Površina ha	1957/58		1958/59		1959/60		Kosov na 1000 ha	% odstrela od izkazanega staleža	Pravilen odstrel od izkazanega staleža — 10 %	Po podatkih spomladan. staleža v letu 1960/61	Pravilen odstrel od izkaz. staleža za leto 1960/61
		Odstrel	Stalež	Odstrel	Stalež	Odstrel	Stalež					
Celje	215 723	435	2 500	455	2 800	623	3 600	16,7	17,3	648	4 345	782
Gorica	217 343	572	6 116	495	5 174	789	5 945	27,3	13,2	1070	7 425	1 336
Kočevje	66 386	353	4 059	373	3 947	664	4 150	62,8	16	747	5 053	909
Koper-Postojna	164 811	253	3 492	299	4 030	421	3 808	23,2	11	685	4 833	870
Kranj	118 350	655	6 159	674	5 922	895	4 850	41,1	18,4	873	5 840	1 051
Ljubljana	248 600	1 153	11 094	1 180	10 965	1 450	11 267	45,4	12,8	2028	14 098	2 537
Maribor	165 553	967	7 434	1 028	8 096	1 413	7 898	47,8	18	1421	9 477	1 705
Novo mesto	154 276	192	3 707	199	4 235	273	3 871	25,1	7	696	5 067	912
Pomurje	114 790	247	2 061	329	2 370	537	2 225	18,4	24,2	400	2 533	455
Ptuj	92 941	202	2 376	328	2 348	450	2 414	26,2	18,6	434	2 880	518
Trbovlje-Videm Krško	124 360	310	3 469	353	3 490	399	3 737	30,9	10,6	672	4 757	856
Skupaj	1 683 133	5 339	52 467	5 713	53 377	7 915	53 756	31,9	14,7	9674	66 308	11 931

Iz tabele je razvidno, kako se je gibal stalež divjadi skozi štiri leta po posameznih področnih lovskih zvezah v Sloveniji. Če vzamemo stalež

1959/60 vidimo, da je stanje le 31,9 srnjadi na 1000 hektarov, namesto 30—70, kar je za naše razmere gospodarsko zadovoljiv stalež. Nemci po

svojih ugotovitvah navajajo kot gospodarsko zadovoljiv stalež 50—100 na 1000 ha.

Še bolj porazne so številke, ki kažejo, da je bil odstrel srnjadi izvršen le s 14,7 % od stvarnega prirastka — 25 %! Nemci trdijo, da je pri njih dosegljiv letni prirastek 30—40 % spomladanskega staleža. Razumljivo je, da je tak prirastek možen pri srnjadi z najboljšo zasnovo in kakovostjo ter ob ustreznih življenjskih pogojih skozi vse leto. To pa seveda na reduciranih, za gojitev sposobnih površinah.

Če ostanemo pri naši stvarnosti, računajoč le 25 %-ni prirastek in odračunamo 7 % naravne selekcije, potem lahko z vso pravico operiramo z 18 % letnega odstrela od spomladanskega staleža. V tem primeru bi moralo biti 1959/60 položnih 9694 srnjadi, ne pa 7915, ki jih izkazuje tabela. Razlika je 1759 srnjadi, ki bi jo upravičeno morali prišteti staležu za naslednje leto. Tedadaj bi znašal stalež 1960/61 — 66 308 srnjadi. Če pa od tega planiramo samo 18 % odstrela, bi moral biti odstrel 1960/61 — 11 931 srnjadi!

Tako dobljene številke bi morale za lovce držati, sicer res nima smisla, da govorimo o kakršnikoli statistiki ter strokovni in gospodarski gojitvi srnjadi. Če tega statistika ne izkazuje, se moramo vprašati, kam gre naša uplenjena a neregistrirana srnjad. Postavljena 7 % izguba z naravno selekcijo je zelo velika! Pravilna bi bila 2—3 % in bi pri današnji kakovosti srnjadi nikakor ne smela biti večja. Zato je le delno upravičljiv zgolj 18 % odstrel. V nasprotnem primeru moramo verjeti, da je tudi sedaj izkazani (skromni) stalež nestvaren ali pa, da gre uplenjena srnjad neregistrirana v nezne lonce.

Opirajoč se na podatke v tabeli, se mi zdi nujno, da si lovske zveze prizadevajo, da bi se približali stvarnemu staležu in v zvezi s tem vskladili tudi odstrel z dejanskim letnim prirastkom. V tem pogledu se ponekod delajo grobe napake. Tako na primer LZ Novo mesto izkazuje stalež 25 srnjadi na 1000 ha ali vsega 3871 kosov — ob dobrih terenskih pogojih. Od tega znaša odstrel le 273 kosov ali 7 %, namesto 18 % od navedenega staleža, kar bi zneslo 969 srnjadi. Tukaj upravičeno lahko trdimo, da nekaj šepa. Možno je dvoje: ali izkazani stalež — spriči življenjskih pogojev — ni stvaren ali pa uplenjena srnjad ni bila vsa registrirana.

Navedeni podatki nam tudi pravijo o mnogem nestrokovnem planiranju odstrela, da so številke kar iz rokava stresene in v živi opreki z načeli sodobnega lovstva. Kaj takega bi bilo razumljivo n. pr. za posamezne lovske družine, ki nimajo dovolj sposobnih ljudi za strokovno planiranje, nikakor pa ne za lovske zveze, kjer strokovnega kadra ne manjka, ki bi lahko lovskim družinam pomagal in jih v tem pogledu korigiral. Pred vsem bi pa morale zveze gojitvene plane temeljiteje in bolj kritično premotriti in jih vskladiti s stvarnostjo. Zato je prva in glavna naloga področnih zvez strokovna pomoč in instruktaza družin.

Za pravilno gojitev je v družinah vse premalo znanja in razumevanja za prehrano divjadi in razumevanja za načela o dednosti, ki pri gojitvi igrata odločilno vlogo. Če in ko bodo lovske družine to pravilno razumele in bodo člani kot pravični lovci to izvajali, naša srnjad ne bo več bolna.

O gojitvi srnjadi

V zadnjih številkah našega glasila se je razgibalo vprašanje, če in koliko pravilno gojimo srnjad in s tem v zvezi vprašanje njenega zdravstvenega stanja.

V rodu jelenov je vprašanje gojitve srnjadi najbolj zapleteno in do danes še ni zadovoljivo rešeno — kakor je to pri jelenjadi. V nadaljnjem navajam v izvirčnu mnenje H. Bruns-a iz razprave »Hegemassnahmen im Rehwildrevier« — Der Anblick — 1961-7, ki se bavi predvsem s pojavi degeneracije kot posledice sorodne paritve in nepravilne gojitve.

— Avtor se naslanja na biološko spoznanje, da ima narava v sorodni paritvi in z nadaljevanjem v incestu (paritve v najbližjem, neposrednem krvnem sorodstvu) s posledico degeneracije, najučinkovitejše sredstvo za uničevanje takega rodu — po drugi strani pa zopet sredstvo za ohranitev plemena, če krvna sorodnost

ne gre po liniji predaleč, a v pravi smeri. Hkrati pa narava vedno skrbi, da sorodstveno plemenitev čim bolj izključuje oziroma njen vpliv — najsi bo negativen ali pozitiven — zmanjšuje in da ne ostaja trajen.

Da ima smotrna sorodstvena paritev pozitivne rezultate je znano iz reje in križanja pri domačih živalih, če hočemo kako lastnost (telesno moč, mlečnost, nesnost, pridelek volne i. p.) zvečati in dedno utrditi. Pri tem je važno, da prva paritvena linija ni v pretesnem krvnem sorodstvu, ker taka sorodnost vodi v degeneracijo — najprej v duševno manjvrednost in potem v telesno propast. Instinkt (nagon) je namreč kot najvažnejši činitelj varnosti (za iskanje hrane, partnerja za ohranitev plemena, za spoznavanje nevarnosti in hitre odločitve i. p.) najmočnejše orožje v življenjski borbi. Če

ta otopi zavoljo sorodnih paritev ali starosti, narava žival biološko izloči.

V živinoreji, kjer je teža na gospodarski vrednosti živali, duševna bistrost ne igra vloge kakor pri divjih živalih.

Drugo varovalno sredstvo za ohranitev krepkega rodu je upad plodnosti — tudi do jalovosti — tesno sorodnih živali. V vmesnih stopnjah se to kaže v veliki umrljivosti potomstva. Pri takih osebkih obeh spolov je spolni nagon značilen v tem, da n. pr. na paši skače krava na kravo ne da je pojava, ali pri psih, ki poskušajo na raznih predmetih zaskoke. Podobno je tudi pri jelenih in srnjakih izven roka in prska. Zato opažamo v loviščih z nadštevilno žensko srnjadjo zaskoke zlasti v novembru, kar nakazuje pojav iz sorodstvene plemenitve. S tem pa ni rečeno, če smo s sorodstveno paritvijo vzgojili dobra plemena, da sorodstvena plemenitev — če gre predaleč — ne privede do propada. Zato je treba v take paritve od časa do časa dovajati tujo kri, ki negativne pojave zadrži vsaj za dva roda (generaciji).

Taki pojavi imajo svoj pomen tudi v prosti naravi. Tem bolj se tukaj pojavljajo slabi in trajni vplivi sorodne plemenitve, ker v gojenih loviščih ni več naravnega izbora. Manjka namreč roparic, ki bi iztrebljale slabotno, bolehalo (plemensko bolno) torej tudi v nagonu (instinktu) manjvredno divjad, kar velja predvsem za parkljarje.

Namesto roparic pri srnjadi (lisica, kuna, divja mačka, volk) bi morala nastopati puška. Vprašanje je, koliko more puška nadomeščati naravni izbor.

Pri srnjaku je rogovje važen činitelj za ohranitev plemena in vidna razpoznavna dedne vrednosti srnjaka. To merilo zasnove pri srnjaku se more plemensko pokazati le tam, kjer so naravni pogoji za individualen razvoj v celoti podani. Kakor uvodno omenjeno, ima narava učinkovit zapah proti neprekinjenim sorodstvenim plemenitvam. Pri srnjadi je to varstvo tem bolj pomembno, ker je srnjad po družinah krajevno zvesta na majhnem prostoru. S tem bi imel 13 mesecev star, za ploditev že zrel srnjak priložnost, da bi v družinskem okolišu oplodil mater in sestro, drugo leto še v ožjem sorodstvu itd. Toda v prosti naravi je to izključeno zavoljo tehle prepreek: 1. ženska srnjad ni v prosti naravi nikoli enakoštevilna s srnjaki, kaj šele nadštevilna in to po eni strani zaradi ravnovesja v rojstvih moških in ženskih mladičev, po drugi pa, ker so srne v brejosti in potem ko vodijo mladiče mnogo bolj izpostavljene uničenju, 2. s tem je stalež srnjakov avtomatično nadštevilen (2,5 : 1 do 2 : 1). Zato se med srnjaki že tedne pred prskom razvnamajo borbe za srne na njihovih staniščih (domovanjih). Pri tem srnjaki razpode mlade kozolce z materinih stanišč daleč v vse vetrove in se s tem izloči moški čini-

telj sorodne paritve, 3. v prosti naravi je zaradi borbe za življenje in obstanek, preostarelost staleža izključena. Najmanj pa je to pravilo. Tako pride srna komaj do več kakor štirih, petih legel, srnjak pa po drugi strani doseže šele v tretjem ali četrtem letu vrhunec svojega razvoja torej tudi rogovja. Kozolec, ki je bil torej pregan od matere, od svoje družine, bi se mogel vrniti k materi ali sestri, ko bi bil v najboljšem razvoju rogovja in postati doma plemenjak, pa bi enkratno sorodno parjenje ne imelo negativnih posledic, 4. večletno zaporedno obvladanje rastišča v prsku, je v prosti naravi po pravilu nemogoče zaradi biološko pogojenega premika moči. Naslednja zgradba rogovja je namreč odvisna od polne udeležbe v minulem prsku oziroma od prisiljene neudeležbe, ker so slabotnejšemu močnejši srnjaki paritev preprečili. Na ta način za boj krepko rogovje kot sredstvo za dedno sposobnost funkcionalno prepreči sorodno paritev in tako postane končno sredstvo za izbiro dedne sposobnosti, ki se izraža v individualnem optimu razvojne zmožnosti.

Previšek srn zaradi nenaravne gojitve je začetek propadanja staleža zavoljo škodljivih posledic sorodstvene plemenitve, delno že druge in tretje stopnje. Na to kaže sprva splošna šibkost vencev in tudi nastavkov (rožnic), v nadaljnjem pogostna jalovost srn in v drugem nenavadno močna obolenja ter izredno povečanje poglobine srnjadi v vseh letnih časih. To je posledica prevladujoče ženske srnjadi v razmerju 1 : 3 ali 1 : 4 in celo več, ker leto za letom odstrel ženske srnjadi zaostaja, odstrel srnjakov se pa redno in celo presežno izvršuje. Avtor omenja, da so Švedi na mednarodni lovski razstavi 1954 v Düsseldorfu pokazali vrhunške srnjačje trofeje iz lovišč s spolnim razmerjem 1 : 3. To, kot poznavalec tamkajšnjih lovskih razmer, pravi, je utvara. Ta lovišča s staležem 1 : 3 da so namreč prvcati idealni otoki za srne v razseženih področjih, kjer je spolno razmerje 2 : 1 v korist srnjakov. V času prska pridejo iz teh krajev močni srnjaki v srnje revirje in se potem ponajveč vrnejo »domov«. Tudi je na Švedskem srnjad odprta le od oktobra do decembra — ne kakor pri nas in da jo streljajo tudi s šibrami na pogonih, kjer — jasno — pade več ženske srnjadi. To končno in na splošno da staleže 2 : 1 za srnjake, torej v povprečju več močnejših srnjakov, kar samo po sebi omejuje in izključuje sorodno plemenitev.

Biološka zgradba rogovja je pravi umotvor narave. Rastne snovi za zgradbo srnjačjega rogovja se pa ne črpajo neposredno iz dnevne paše, temveč jih že med letom naredo, oblikujejo in shranijo na zalogo spolne žleze kot hormone. Te snovi zgrade rogovje v optimu in maksimu individualne zasnove v potenci starostnega razreda. Pri srnjadi te tako važne sno-

Foto R. Cenčič

vi, pridobljene iz vegetacije, gredo namreč drugačno pot kakor pri ostalih jelenjih rodovih, ki te snovi uporabljajo neposredno za zgradbo rogovja. V tem je utemeljena važnost dobre in zadostne celotne paše za srnjad, da ima vedno dobro telesno osnovo. V nadaljnjem je zgradba rogovja, ki jo pospešujejo in določajo hormoni — kakor že omenjeno — odvisna od pogoja, da so te oblikovalne moči pri obnavljanju rogovja v polni meri na voljo. Če se je n. pr. srnjak v prsku močno izčrpal in s tem porabil do mala vse hormone kot pospeševalnik za rogovje, je imelo to za posledico zastanek v razvoju rogovja. Tudi najbogatejši žir in najboljša jesenska paša in paša med menjavo rogovja ne morejo nadomestiti porabljene gradbene moči in snovi. Le na prsku neudeležen ali malo udeležen srnjak je v stanju te prihranjene snovi dati v zgradbo novega rogovja. To odločilno dogajanje v biološkem razvoju srnjačjega rogovja se vse premalo upošteva in je tudi premalo znano. Ta razvojni potek služi namenom narave, da avtomatično izloči naslednje leto srnjaka plemenjaka s tem, da njegovo rogovje ni tako močno, ni zmagovalno v paritvenih

borbah in mora vsaj za eno leto na istem rastišču prepustiti prednost močnejšemu, v rogovju krepkejšemu plemenjaku. To pa more biti pravilo le tam, kjer je spolno razmerje vsaj in najmanj 1:1. Na ta način so vsi mladi srnjaki primorani, da hranijo svoje telesne moči, ki so jim tako na voljo pri telesnem razvoju in zgradbi rogovja. Zato imajo staleži s spolnim razmerjem 1:1 dobre starejše srnjake, medtem ko se v staležih z razmerji 1:2 ali celo 1:4 rogovje avtomatično negativno razvija.

Pri nadštevilnih snah se že mladi srnjaki izčrpajo in zato močnejše podlegajo raznim boleznim in zajedavcem. Ustrezna in pravilna gojitev je pa možna zgolj na zadostno velikih površinah, po okoliških (bazenih), da bo spolno razmerje trajno in na splošno v razmerju 1:1.

Te misli iz razprave sem povzel z namenom, da lovci slišimo glede gojitve več in čimveč zvonov, da si končno, ko imamo že načrt za bonitiranje lovišč, na podlagi teh in lastnih izkušenj ustvarimo ustrezna načela za gojitev naše srnjadi, ki je danes še na splošno — zdrava.

Priredil M. Š.

Lovski tatovi in njihovi botri v Pomurju

Vsem je znano, da je Pomurje bogato obdarjeno z divjadjo, predvsem z divjadjo nižinskega lova. Ne manjka pa tudi srnjadi. Z načrtnim gospodarstvom se stalež dviga. To stanje bi bilo lahko še boljše, če ne bi imeli roparic na dveh nogah, katerim tu in tam botrujejo tudi člani LD. Ti paraziti nam po mojih ugotovitvah delajo največ škode pri fazanih. Fazanke uživajo pri pravih lovcih celo leto zaščito. Zgodi se, da se na lovu kakemu lovcu ponesreči, da zamenja fazanko za fazana. Taki primeri so redki. Vsakega poštenega lovca je sram ter jih na ta račun tudi sliši. Poseči pa mora tudi v lasten žep in to greško nekako odtehtati v blagajno LD. Tak grešnik v bodoče bolj pazi.

Lovski tatovi pa pri tem ne poznajo nobene izbire. Pobilejo vse, kar jim pride pred cev. Lahko trdim, da pobilejo več fazank kot pa fazanov. Fazan za svojo varnost ponoči prav nič ne skrbi. Spravijo se skupaj po drevesih, tudi samo dva metra visoko. To nebudnost izkoriščajo tatovi, gredo ponoči v gozd, predvsem takrat, ko ni listja. Dva v eni ura prav lahko pobijeta 20 fazanov oziroma fazank, saj ponoči ne vidi ali je fazanka ali fazan. Tistim lovcem, ki fazanov v lovišču nimajo, bo to nerazumljivo. Tega si tudi sam nisem mogel predstavljati, saj se ponoči ne vidi streljati in podobno. Na žalost pa ni tako. Tatovi nam podnevi ne naredijo preveč škode in izbirajo najbolj temne noči, uporabljajo pa razne puške, tudi flobertovke. Delajo tako, da eden sveti z žepno svetilko, drugi pa strelja. Imajo tudi dresirane pse, ki fazana nakažejo ter obstreljenega tudi poiščejo. Lahko si predstavljate, kako bi narasel stalež, če bi ne pobili fazank. Pri teh mrharjih ne igra vloge letni čas, saj so jih še zadnjega marca letos streljali. Najbolj pa so aktivni takrat, ko je drevje golo.

Obravnavali smo že več primerov, pobrali večje število pušk, več storilcev je bilo predanih sodišču. Razen enega primera, ki je bil obravnavan v začetku leta 1958 ni bila nikdar ugotovljena večja škoda, saj se jim ne da dokazati. Kazni so bile majhne. Slišiš pripombe, da se miličniki za ta problem premalo zanimajo. Jaz bi pa trdil, da so v tem primeru precej krivi tudi lovci sami, ker ni pravega sodelovanja z milico. So primeri, ko lovec natanko ve, kdo se ukvarja z divjim lovom, nima pa za potrebno, da bi o tem obvestil milico in ji nudil vsestransko pomoč. Bolje je tako, da jaz nisem nič videl, nič slišal, če kaj povem, me lahko ubije, mi zažge hišo in podobno. Primera še ni bilo, da bi se zaradi tega kdo maščeval. Lahko trdim še več, da se srečajo v lovišču lovci z divjimi lovci, gredo vsak svojo pot in potem miličniki po ovinkih zvedo, ponavadi tako, da se tatovi kje

pohvalijo. Potem je potrebno precej zasliševanja in dokazovanja lovcem, da povedo kaj so videli, da pride milica do dokazov zoper divje lovce. Tako stanje meni ni razumljivo. Saj ni dolžnost samo organov za notranje zadeve in sodišč, da se ukvarjajo s tem problemom. Družba nam je dala lovišča v upravljanje in zato nam ne more in ne sme biti vseeno, da nam kradejo in pustošijo lovišča divji lovci.

Za sebe je vprašanje, kje dobe tatovi municijo. Do neke mere mi je razumljivo, da je po minuli vojni ostalo precej skritega vojaškega orožja kakor tudi municije, vendar za lovske puške pa municije že zdavnaj več ni. Nikoli se ne more ugotoviti, kje je tat dobil municijo. Vsem je razumljivo, da jo drugje ni mogel dobiti kot v trgovini, ali pa mu jo je dal lovec. Premalo polagamo pažnje, kaj se dela z municijo pri strelskih družinah. Tam je kanal, kjer si nabavljajo municijo za flobertovke.

Posebno je vprašanje trgovine z divjačino. Bliža se čas lovske sezone. Zato bi želel opozoriti vse člane lovske družin, da pazijo pri prodaji divjačine, da zahtevajo od kupca popolno dokumentacijo. Tu v Pomurju se je zadnja leta ukvarjalo z odkupom divjadi predvsem podjetje »Perutnina« Ptuj, poslovalnica Murska Sobota, nekaj malega pa tudi »Agromerkur«. Pri teh podjetjih ni bilo zaslediti nepravilnosti. Letos pa se že sedaj pogajajo za divjad tudi razna druga podjetja, ki bodo po vsej verjetnosti tudi nastavila svoje prevzemalce. Na dokumentacijo vas opozarjam zato, ker v primeru, če se prevzemalcu pri kontroli njegovih dokumentov ugotove nepravilnosti, da ne bo imel izgovora čes, da je to kupil od kakšne LD ali posameznega člana, ki je prodal svoj deputat. Za primer bi navedel bivše podjetje »Vajda« Čakovec, ker jim ni šlo za drugo kot da so dobili divjad, ki so jo kupovali tudi od tatov.

V lovski sezoni 1957/1958 je to podjetje imelo na našem terenu svojega nakupovalca, predvsem v sektorju bivšega okraja Lendava. V tej sezoni je odkupil vsega skupaj 242 zajcev, 137 fazanov in 2 fazanki. Od tega je odkupil od LD Dobrovnik 73 zajcev in 2 fazana. Za to divjačino je obstajala pravilna dokumentacija, celo tako, da so bili priloženi ostalim dokumentom še računi z žigom LD Dobrovnik. Za 169 zajcev, 135 fazanov in 2 fazanki pa ni bilo nobene prave dokumentacije. Izkazano je bilo tako, da je vso to divjačino prodal njihov nakupovalec. To pa ni prav nič motilo tega podjetja. Divjačino so mu plačevali prav tako kot lovske družinam. Nakupovalec sam ni imel nobene dokumentacije; uničil jo je ali pa skrnil. Precej si je belil glavo, da je pojasnil od kot je vzel vso to divjad. Prisiljen je bil, da je izdal tudi divje lovce, od

Foto M. M.

katerih sta bila dva glavna, saj sta mu dobavila v tej sezoni okrog 145 zajcev in 9 fazanov. Ta dva sta lovila največ podnevi v gojitvenem lovišču. Odškodninskega zahtevka je bilo nekaj čez 600 000 dinarjev. Eden od njih je bil tako drzen, da je šel na lov prav v bližino gozdarske kočice. Tam je naletel na gozdarja, na katerega je tudi streljal. Za nezakonit lov so bili obsojeni po 5—6 mesecev, ta pa, ki je streljal na gozdarja je še sedaj v zaporu. Po tem času se je stanje v tistem koncu precej popravilo. Trdila sta, da sta municijo kupovala v trgovini v Čakovcu, dokazati pa se to ni dalo. Pušk nista imela skritih doma. Eden jo je imel v sosedovi slami, poleg nje tudi srnjakove trofeje. Puška drugega je bila skrita doma in je zanjo vedela tudi žena ter jo ob aretaciji moža odnesla na njivo, jo skrila v pšenico tako, da jo je tudi sama težko našla.

Pred štirimi leti je bil obravnavan primer, ko sta se združila divji lovec in član lovske družine. V začetku junija sta šla proti večeru skupaj na srnjaka. Divji lovec je bil oborožen z vojaško puško risanico, lovec pa s šibrenico. Šla sta v sosednje lovišče. V bližini železniške proge sta naletela na srno z mladiči. Prav nič nista pomišljala, kaj bo z mladiči, če srno ubijeta. To sta ustrelila. V bližini je bil kmet, nelovec, ki je slišal strel in se je iz radovednosti popel na železniški nasip ter oba zlikovca prepoznal. Videli jih je, ko sta prijela srno vsak za eno nogo ter jo odvelkla v grmovje. Srna je pri tem vekala. Trdila sta, da sta jo zakopala, ker zaradi obilega mleka ni bila užitna. Po mojem mnenju

je srna napravila konec v loncih obeh, saj sta jo za to ubila. Vaščani so po tem videli mladiča, ki sta tavalata tam okrog in klicala mater. Kakšna usoda jih je doletela, si lahko mislimo.

Zadeva je prišla po enem letu na dan, vendar ne od lovca ampak od kmeta, ki jih je videl. Mrharja sta priznala, da sta ubila srno, da sta streljala oba hkrati. Tega jima ni nihče verjel. To pravljico pa sta po kratkem času spremenila. Divji lovec je prevzel celo zadevo na sebe. Trdila sta, da je streljal samo on, lovec pa je bil poleg njega. Ko je videl, da je ustrelil srno, je bil tako ganjen, da je šel takoj domov in pustil samega divjega lovca, da je srno spravil; kam pa ni vedel. To pravljico sta tudi uveljavila na sodišču. Za to dejanje je dobil divji lovec kot nagrado 40 dni zapora, in tudi odsedel. Njegova puška pa še do danes ni prišla na dan. Trdil je, da mu je puško nekdo v gozdu ukradel, kjer jo je imel skrito. O tem je bila obveščena pismeno LD Šalovci. Proti svojemu članu niso ukrenili ničesar, saj je še danes lovec.

Vsa stvar pa se je kasneje zopet zapletla. Lovec ni držal obljube, da bo za uslugo divjemu lovcu prispeval delno pri povračilu škode lovske družini in za zamujen čas, ko je sedel v priporu. Nagovoril ga je zato, da je vso stvar prevzel na sebe, ker bi bil sicer ob orožje, verjetno pa bi bil tudi izključen iz LD. Divji lovec mu je nasedel, vendar se zadeva ni dala več obrniti in tako lovec še danes lovi kot bi se nič ne zgodilo.

Tretji primer se je dogodil letos in je prišel na dan tudi po naključju. Dne 26. II. 1961 zjutraj sta šla dva člana na race. Imela sta vsak svojo

šibrenico. Nič hudega sluteč sta prišla na pre-seko in se srečala z divjim lovcem. Ta je imel v roki eno cevko. Poleg njega je bil še njegov spremljevalec, ki pa je nosil samo nahrbtnik. Ostalih divjih lovcev nista videla. Tega sta sicer opozorila, da to ni pravilno, da lovi brez dovo-ljenja in v lovopustu. Drugega nista nič ukre-nila. Nobenemu ni prišlo na misel, da bi ga razorožila, čeprav sta imela nasprotnika samo eno puško, a lovca vsak svojo. Lovca sta eno-stavno odšla takoj domov, da ju nista motila pri nadaljnjem lovu. Po vsej verjetnosti sta se jih prestrašila. Do neke mere bi se našlo opravi-čilo, če bi bila prva njihova pot naravnost na PLM. Vem, da bi prav sigurno z njimi še isti dan opravila milica. Molčala sta. Pregovor pravi, če ve eden, ve sam, če vesta dva jih ve 99, če jih ve več pa vedo vsi. Tako je tudi po enem mesecu prišla zadeva milici na ušesa.

Miličniki se niso najprvo lotili divjih lovcev, pač pa so prišli lovce. Po mojem mišlje-nju so ravnali pravilno. Miličnik, ki jih je zasli-ševal, je tudi lovec in pričakoval je, da mu bosta takoj vse podrobnosti povedala, da bo imel potem dokaze za divje lovce. Ta dva sta nekaj časa trmasto tajila, da nista nič videla in šele na grožnjo, da jima pobere orožje in lovske izkaznice, sta povedala to, kar bi že zdavnaj morala. Potem so ugotovili, da je bilo tisti dan na lovu 5 divjih lovcev, da so organizirali lov kot družina in so bili takrat, ko so se srečali z lovci, razporejeni v strelce po gozdu. Oboro-ženi so bili s štirimi puškami. Od teh je uspelo miličnikom dobiti tri puške, eden pa jo je za-tajil s pripombo, da mu jo je nekdo ukradel, ko jo je imel skrito zunaj. Eden je bil z njimi kot gonjač in nosač, saj je imel nahrbtnik. Če bi bila člana LD ravnala pravilno, bi se sigurno pri njih našel tudi plen. Prepričan sem, da so ves dan lovili, da se niso vrnili prazni. Koliko-krat pa so bili že prej na lovu, si pa vsak lahko misli. Prijavljeni so bili javnemu tožilstvu, to pa je prijavo odstopilo sodniku za prekrške.

O vsem je bila seznanjena prizadeta lovska družina, vendar do danes proti svojima članoma ni nič ukrenila. Predlagal bi, da dobita za vestno delo v lovstvu denarno nagrado in odlikovanje, da bosta v bodoče, ko se zopet srečata z divjimi lovci, postopala na enak način, da bosta držala jezik in se bosta umaknila iz lovišča. Tatovi pa upam, da bodo v bodoče bolj previdni, da za-deva ne bo prišla tako zlepa na dan, da jim ne bo treba nabavljati drugih pušk in plačevati kazni sodniku za prekrške.

Četrti primer je prišel na dan 1. IV. 1961. Stari znanec divji lovec, po naših ugotovitvah ne bo nikdar nehal z divjim lovom. Prvič je bil obravnavan v letu 1958 in bil takrat celo ob-streljen v roko tako, da je delno invalid. To njega prav nič ne moti in se ukvarja s tem poslom naprej. V letu 1958 od njega ni bilo mogoče

dobiti puške; trdil je, da jo je vrigel v potok. Sedaj se je ugotovilo, da je bila tista puška v rabi do lanskega poletja, ko sta jo vzela dva člana LD Ivanovci, drugemu divjemu lovcu. Tisti seveda ni povedal, da jo je dobil od Kuzme, temveč jo je imel že od kapitulacije Nemčije. Sam Kuzma si je nabavil drugo puško in se z lovom ukvarjal ves čas. V njegovo družbo je za-pletel še šest drugih takih tičev; med njimi je nekaj večjih kmetov. Lovili so ponoči skupaj ali pa tudi posamezno. Vsega skupaj jim je bilo dokazano, da so uplenili od 1959 dalje 16 fa-zanov in fazank in enega zajca. Vsakokrat so uplenili največ toliko, da je imel vsak po en kos. Kdo jim to verjame! Nazadnje so bili na lovu ponoči od 30. III. na 1. IV. 1961. To noč sta dva ubila tri fazanke, katere so jima bile zase-žene. Kuzma ima tudi psa, ki je bolj več kot pa marsikateri lovski, čeravno ni lovske pasme. V postopku je uspelo zaseči 6 pušk; od tega so bile tri flobertovke, ena lovska petelinka, dve pa vojaške s povrtano cevjo.

Pri tem primeru se je ugotovilo, da je v celo zadevo vpleten član neke lovske družine. Ta ima precej slabo puško in je poleti 1960 pre-mišljeval, kako bi prišel do boljše. Dogovorila sta se z nečlanom in tudi ugotovila, da ima divji lovec v drugi vasi naprodaj lovsko puško, ki je prav takega modela kot njegova. Nelovec je tisto puško kupil, jo prinesel domov ter jo po-kazal lovcu. Puška pa ni bila dosti več vredna kot tista, za katero je imel dovoljenje. Zato ni zamenjal in popravil številke kot je prvotno računal. Nelovec je bil malo prej zasačen po ču-vaju gojitvenega lovišča na divjem lovu in mu je čuvaj puško odvezel. Sklenil je, da se z divjim lovom ne bo več ukvarjal; zato je drugo puško prodal svojemu sorodniku, divjemu lovcu za 8000 dinarjev. Pri prodaji je bil lovec navzoč, verjetno kot mešetar. To se ni zvedelo od lovca temveč od divjih lovcev. Zvedelo se je tudi, da je bilo za to puško tudi 5 ali 12 nabojev prave lovske municije. Od kod so jo dobili, si vsak lahko misli. Zadeva je znana tudi članom LD Tešanovci, ki baje do danes proti svojemu članu niso ničesar ukrenili.

Navedel sem samo nekaj primerov in bi jih lahko še več. Menim pa, da je potrebno, da se med milico in lovci vzpostavi boljše sodelovanje, da bo milica sproti obveščena, ker le tako bo izgled na uspeh. Mirno lahko trdim, da danes v Pomurju ni lovske družine, kjer ne bi mrh-rili divji lovci. Vsekakor tega zelo perečega problema ne bi smela pustiti v nemar tudi lov-ska zveza Pomurje. Morala bi se prvenstveno zanimati, kakšne ukrepe podvzamejo lovske družine proti članom, ki so bili razkrinkani kot sodelavci ali podporniki divjih lovcev.

Anton Rozman, član LD Rankovci

CICA NI LAGALA

Peter Dobrila

Pasji dnevi so se po koledarju že nagnili proti koncu in kri, ki je v času ljubezni kipela po žilah srnjadi, se je ohlajala. Na pisk se je tu ali tam morda še vznemiril kak mlečnozobi »šilar«, star, od ljubezni, ljubosumnosti in pretepov izdelani rogač, pa se za tako »muziko« skoraj ni več zmenil. Raje se je potikal po varni senci goščav, kjer je polegala in se leno otepal nadležnih mušic, ki so mu silile v oči, nos in ušesa ter obadov, ki so mu lezli pod dlako in mu sesali kri. Od časa do časa si je obliznil morda še odprto in skelečo rano, ki mu jo je prizadelo šilasto orožje tekmeča v dvoboju za brhko nevestico, okrepčila za mršavo telo pa si je iskal ob zori ali že pozno v večernem mraku na samotni poseki ali v mladi detelji ob skrajnem robu hoste.

Z rogačem, ki se mi je čez poletje hote ali nehote izmikal in me nekajkrat prav grobo nadrl, sva se nekega jutra, še pred sončnih vzhodom, vendarle srečala v redkem bukovju nad Zakrajem, ko se je že vračal iz deteljišča. Stal je ob kolovozu, kakih osemdeset metrov v rebri nad menoj. Kazal mi je vso plat telesa ter zvedavo buljil v mene, pri tem pa pozabil na svojo lastno varnost. Odskočil ni niti tedaj ko sem obstal, dvignil daljnogled in skozenj spoznal rogača, da je pravi. Potrpežljivo je čakal vse dotlej, da sem prav previdno in polagoma snel puško z rame, jo naslonil na približno dva metra dolgo leskovo palico, ki jo nosim vedno s seboj, ker mi služi tako pri pešačenju kakor tudi pri streljanju z risanico kot dobra in zato priporočljiva opora. S pogledom skozi daljnogled sem naravnal konico križa na levo lopatico rogača, pritegnil s palcem na sprožilo, s kazalcem pa mirno sprožil.

Ko je iz cevi siknilo drobno jekleno zrno in udarilo tja kamor je bilo namenjeno, je srnjak zaradi silnega udarca in bolečine skrivil hrbtnico, skočil kvišku, brcnil z vsemi štirimi od sebe ter jo v dolgih skokih ubral po strmini iz hoste, čez košenico in naravnost v dolino ter mi zginil izpred oči. Streljana žival je pogodek sicer dobro nakazala, v ognju pa le ni obležala. Kaj naj sedaj storim?

V cev puške sem porinil nov naboj in stopil do nastrela, kjer sem našel na listju nekaj kapljic svetle rdeče krvi, kakih trideset centimetrov naprej pa še nekaj kapljic temne in z blatom pomešane krvi. Po tej najdbi sem sklepal, da je srnjak stal neposredno pred strelom nekoliko poševo, da je krogla prodrla ob lopatici skozi pljuča (od tod svetlordeča in penasta kri!), nato šinila skozi prebavne organe, pri izstopu pa za seboj potegnila še nekaj kapljic temne, z blatom pomešane krvi. Vse je torej kazalo, da je rana

smrtna, po obnašanju srnjaka po strelu pa me je objela bojazen, da bi ranjena žival kljub temu utegnila še daleč bežati.

Ko sem razmišljal, kaj mi je sedaj početi, sem se spomnil na staro lovsko pravilo, ki pravi: »Če ranjena žival ne obleži v ognju ne bodi nestrpen in ne dirkaj brezglavo za njo. Pojdi na nastrel, kjer boš, če je žival ranjena, verjetno našel znake (kri, dlako, koščice itd.), ki jih je odbila krogla in ki ti bodo pomagali ugotovili, kateri del telesa je poškodovan, in prav te ugotovitve ti bodo narekovale tudi način in smer iskanja.

Če ne najdeš nobenih znakov, ravnaj do skrajnosti previdno: odreži vejico ter jo zatakni prav na ono mesto kjer je stala žival ob strelu, drugo vejico pa položi na zemljo in jo obrni v smer kamor je bežala ranjena ali zdrava žival. Nato lepo sedi, uporabi malico, če ti je kaj do nje, in pokadi, če si kadilec, cigareto ali dve, kajti vzeti si moraš dovolj časa za premislek, kako in kje boš iskal ranjeno in pobeglo žival.

Medtem ko boš razmišljal, kako bi zmanjšal nerodnost, ki si jo napravil, bo ranjena žival, ki si ne želi drugega kot mir, bežala, kolikor ji bodo dopuščale moči in si nekje v gošči poiskala skrit kotiček, kjer se bo ulegla, morda izkravavala in poginila. Prav rada bo zabredla tudi v vodo, da bi si ohladila pekočo bolečino. Če pa boš neučakano lomastil za njo po hosti, boš ranjeno žival, ki se je med tem morda že ulegla, vznemiril, da se bo dvignila in bežala naprej, morda celo v kraj, kjer jo ne boš nikdar več našel, zlasti če nimaš pri roki šolanega psa. Tako bi bil ob trofejo, z zavestjo, da nisi lovsko pravilno ravnal.

Ko sem tako razmišljal sem spoznal, kakšen nebogljenec je v takem primeru lovec brez šolanega psa. Pri tem sem se spomnil na Cico, kratkodlako brako jazbečarko, ki naj bi me rešila neprijetne situacije. Pohitel sem v Dobrovo, k starešini naše lovske družine, ki sem ga na srečo našel še doma in mu potožil svojo zadrego. Le-ta ni dolgo razmišljal. Odložil je pot v mesto, se preoblekel, vzel puško, poklical Cico in krenil z menoj.

Na nastrelu je Cica temeljito in živahno prevohala in obliznila čiste in nepoteptane, vendar že strnjene kapljice krvi. Nato pa je na jermenu živahno potegnila v smer pobeglega ranjenega srnjaka iz hoste na košenico in po njej kakih sto metrov naravnost v dolino. Med potom se je tu in tam ustavila, potisnila smrček v travo, katere se je držala kaplja krvi, pomahala z repkom in vlekla dalje. Nenadoma pa se je zasukala skoraj za 180 stopinj in vlekla nazaj v breg v hosto in po njej v gosto, z ro-

bidovjem, srobotom in drugo šaro prepredeno šavje, kamor ji pa nisva mogla več slediti. Toda midva psički nisva več verjela, da je na pravem sledu, zato sva jo nepremišljeno sprčila. Cica se je pognala v šavje in v njem zginila.

Kaj pa sedaj? Znakov, da bi bila Cica na pravem sledu, nisva našla. Z Ivanom sva stopila naprej v redko bukovje in čakala ter prisluškovala, če se bo Cica morda le oglasila. Toda nič! Po kakih četrh ure sva ji zapiskala in vrnila se je. Natančno sva jo pregledala, če ni njen gobček morda krvav, ali če se ga ne drži srnjakova dlaka. Na Cici pa nisva našla ničesar takega, kar bi nama dajalo upanje.

Da bi se prepričala, ali naju je psička vodila po pravem sledu, sva jo oprčila in se z njo vrnila na izhodišče. In glej: psička je zopet potegnila po takrat že suhi in več kot dve uri starem in že pohojenem sledu ter naju vodila prav tako kot prvič do že omenjenega šavja. Bila sva si na jasnem. Razdelila sva si nalogo: jaz sem stopil naprej v redko bukovje, Ivan pa se je, prerival za psičko skozi šavje in dalje še kakih sto metrov strmo v breg. Cica je to pot že v drugič pravilno in zanesljivo sledila in naju — neverna Tomaža — končno le pripeljala do mrtvega srnjaka, ki je ležal tik pod vrhom v strmi rebri.

Po iztrebljenju srnjaka sva z Ivanom ugovarila, da je krogla prevrtala pljuča in zmlela prebavne organe. Kljub popolnemu razdejanju dihalnih in prebavnih organov je ranjena žival vendarle bežala kakih sto metrov naravnost v dolino, nato pa še kakih tri sto metrov strmo v reber. Pravilo, da beži ranjena divjad vedno navzdol v tem primeru torej ni držalo in če ne bi pritegnila Cice, bi ranjenega srnjaka prav gotovo zgubila zato, ker bi ga tamkaj, kjer je obležal, nikdar ne iskala!

Opisan dogodek je sicer resničen, ni pa edinstven. Napisal sem ga z namenom, da bi opozoril mlade, nestrpne in v lovskih zadevah neizkušene lovce-začetnike, kaj lahko doživijo na lovu in kako naj v takem primeru ravnajo. Pri tem poudarjam, da sta lovišče in lov visoka šola, ki terja od vsakogar, ki se je zanj odločil, mnogo znanja in skušenj. Tega pa si ne bo pridobil z lahkomišelnim streljaštvom, pri čemer mu je divjad zgolj tarča za njegovo »precizno« puško. Brez znanja v lovstvu sploh in poznanja vseh njegovih panog ter brez obvladanja lovskih veščin, ne bo nikoli pravi lovec. Kje pa naj se vsega tega naučim, bi utegnil vprašati mlad lovec. So knjige, ki te pouče in je narava-knjiga prakse ter lovski tovariši. Le hoteti moraš.

Psica Strela

Foto C. Pogačar

Lov z jamarji

Lovišče naše lovske družine je hribovito in leži pod obronki Pohorja, po Mislinjski dolini preko Završ do Graške gore. Strme grape so ponekod gosto zaraščene z grmovjem in robidovjem, kjer imajo zvitorepke prijetna domovanja v svojih lisičinah, ponekod pa se dvigajo težko prehodne strme apnenčaste skale.

Že z ozirom na sam teren, ki nudi tako ugodna zatočišča, ni govora o popolnem iztrebljanju teh roparic, čeprav se vsi kar največ trudimo, da bi jih držali čimbolj na kratko. Bojim se, da se bodo lisice v naših loviščih v bodoče še bolj razpasle, ker je prepovedano pokončevanje roparic s cianovodikovimi ampulami, s katerimi smo vsa leta uničili največ lisic. S prepovedjo ampul se moramo pač strinjati, kajti preveč je človeških žrtev in to največ otrok — po krivdi samih lovcev. Zaradi tega priporočamo predvsem našim sosednjim družinam, naj bi se za pokončevanje roparic v bodoče posluževali psov jamarjev za jamarjenje. Prepričan sem, da bi zlasti mlajši lovci dobili večje veselje do jamarjenja, če bi vsaj enkrat doživeli kak podoben dogodek, ki ga tu opišem.

Bilo je konec maja, ko sva se z lovskim tovarišem S. K. odpravila z lovskima terijerjema Bilo in Revo v znani lesičji revir Ponikvo.

Pretaknila sva že precej lisičin, ko prideva skoraj do povsem zapuščenega rova v sami skali pod kmetom Zaponškom. Snamem ovratnik mlajši psiči Bili, ki smukne takoj v rov. Pripravljena čakava vsak na svoji strani rova. Po krajši »debatii« v rovu se vrne psička nekoliko opraskana iz rova. Takoj jo oprčim in v rov spustiva dobro preizkušeno Revo. Po kratki, toda zelo ostri borbi, tudi Reva v rovu utihne. Kaj sedaj? Vsakih nekaj minut se ponovi žalostni glas psičke. Lisica jo je prišla in je ne izpusti! Kopati se ne da — sama živa skala! Drezava s kolji po vseh stranskih rovih. V pomoč spustiva v rov Bilo. Rov je preozek, pomoč ne pride do izraza! Kaj sedaj? Čakati! Po dobri uri tudi Reva utihne. In naenkrat, glej, psički sta se vrnili! Reva toliko, da se drži pokonci — kepa krvi in blata; ubogi pes! Sto metrov niže teče potok Ponikva, rečem tovarišu, ki takoj razume, da je treba psičko oprati in pregledati. Ni še napravil petdeset korakov, ko kot iz topa švigne lisica iz rova. Tresk!... Pet korakov od rova izdihne. Ugotovila sva, da sta se lisica in Reva spoprijeli v rovu tako, da je psička imela svoj smrček v gobcu lisice, lisica pa svojo spodnjo čeljust v gobcu psičke. Jasno, da se nista mogli izpustiti. Lisica je imela mladiče, vendar ne v teh rovih, kamor je prišla povsem po naključju. To sva ugotovila po nekaj dneh.

Ni minilo tri dni, ko je nastal v vasi vik in krik: Lovci bi streljali samo pse, lisice pa bodo znosile vse kure. Ker je bila Reva nekaj časa nesposobna za rov, sva z istim tovarišem vzela Bilo in jazbečarja Toma. Ko prideva do kmeta Potočnika, nama pove, da je lisica skoraj vsak dan na obisku, vendar nima vedno sreče, ker on sam pase kokoši. Pokaže nama tudi smer, od koder lisica prihaja in se vrača. Hodiva že dolgo uro po grmovju, jarkih, poraslih z robidovjem, ko naenkrat opazi tovariš pod plazom nad potokom kup kokošjega perja in prav blizu majhen rov nad plazom. Takoj spusti v rov jazbečarja Toma. Ta se energično spusti v boj z lisico, ki je bila tudi po naključju v rovu. Drži Tomo, ga vzpodbujava! Rov je ozek in lisica mu vrača milo za drago. Poskusiva z Bilom. Ne pre-

makne se nikamor. Lisica brani mladiče že kar na začetku rova. Borba je silovita in ostra. Psa se v rovu menjata — hodita po zraku in v potok, da se odžejata. Vračata se menjajoče vedno bolj utrujena in opraskana. Rov je ozek in ne moreta napadati oba hkrati. Po dobrih dveh urah borbe vzame tovariš kramp in prične kopati na mestu, kjer se pod plazom odvija borba. Po nekaj udarcih s krampom, se lisica premakne globlje v rov. Pričneva kopati zopet na tem mestu. Ko psa zaslutita bližajočo se pomoč, napadeta še bolj ostro. Lisici upada pogum, vendar tu je rova konec, tu so mladiči; bori se brezupno. Končno lisico potegneva iz rova. Še je živa, samo sebe še brani. Kamor se zagriže, več ne izpusti. Morala sva ji olajšati muke! Bila je takoj spet v rovu. Že pokajo kosti mlade lisice, ki jo prinese iz rova. Tomo se za mladiče ne meni, ker se ne branijo. Veliki so kot odrasle mačke. Pomiriva psa, še nekoliko povečava rov, nato pa izvlečem še sedem mladih lisic, od katerih dobim tudi nekaj prask, kakor od šivanke ostrih zob. Kmetje ogledujejo plen in se čudijo kakor midva sama osmim mladim lisicam. Ali tudi vseh osem odgoji?

Ko je za ta podvig izvedel starešina naše družine, mi je že drugi dan poslal sporočilo, da lisice hočejo tudi v njihovi vasi odnesti vse kure — da prideva takoj! Že kar drugi dan se s Tomom in Bilo odpraviva k njemu. S seboj zvameva tudi fotoamaterja, tovariša T. Šertela, člana sosednje lovske družine, da bi kot mlad lovec ne bil prikrajšan za užitek z jamarji. Starešina Jeromel je imel že zbrano »ekspedicijo«, oboroženo s krampi in lopatami. Izgledalo je kot da se odpravljamo na kakšno mladinsko akcijo. Gremo do lisičin. Lisic ni! Čakali so nas še samo ostanki kurjih krempljev in zajčjih tac od njihove zadnje večerje. Ponoči jih je odpejlala! Poiščemo naslednje lisičine. Nobenega znaka pojedine! Psa spustiva v rov. Tomo se veselo oglasi s svojim visokim tenorjem. Stara brani mladiče. Rov do nje je samo eden. Oba psa ne prideta do izraza. Tomo ni več tako oster, preveč ima razbolelih prask od prejšnjega dne. Ne pomaga drugega kot kramp in lopata! Kopati se da, ker je sama zemlja. Lisica se pomika proti kraju rova k mladičem. Tomo drži, zapira izhod. Čez pol ure kopanja izvlečemo staro in štiri mladiče.

Naslednjega dne je zopet S. K. ustrelil lisjaka ravno pri zalezovanju sosedovih kokoši.

V tem času se je izkazala tudi gospodarjeva braka jazbečarja, ki je kar 50 metrov od kmeta Censnika po krajši borbi pokončala v zapuščeni »ferjači«* dve že odrasli lisici, katere je tovariš S. Č. še dolgo razkazoval s svojega balkona.

Bilanca: V enem tednu tri stare lisice, lisjak in štirinajst mladih lisičk. Če pomislimo, koliko plemenite divjadi: fazanov, jerebic, zajcev in srnjih mladičev uniči letno ena sama lisica, lahko izračunamo, kako veliko škodo nam delajo samo lisice v lovišču. Zato priporočam vsem lovskim družinam in posameznim članom na našem področju, naj bi se posvetili jamarjenju, predvsem zaradi tega, ker se v bodoče ne bodo smele uporabljati cianovodikove ampule za zatiranje teh roparic. Najuspešnejši lov z jamarjem pa je seveda dokler so lisice še mlade.

Tajnik LD Mislinja:

F. D.

* V »ferjači« so nekdanj kmetje sušili lan ali pa tudi sadje.

Na mrhovišču

Pomlad je tu. Po izredno mili zimi, ki med divjadjo ni povzročila nobene škode, je gozd zopet oživel. Krokarnji so že zgradili svoja gnezda, in sove že trdno sede v duplinah in grejejo jajca. Med petelini je tudi nekaj neučakancev, ki so premamljeni od porajajoče se pomladi odprli svoje kljune in preskusili grlo. Prve doječe svinje je bilo opaziti že marca, medvedi pa so pritacali iz brlogov še prej. Ker medvedi glede na velikost in spomladansko izčrpanost potrebujejo večje količine hrane, ki je gozd v pomladanskih mesecih ne more nuditi, jih čakajo že pripravljena mrhovišča, kamor spravljamo največ doslužene konje ali pa poginulo govedo. Medvede krmimo tja do junija, ko jim gozd že lahko nudi prve sadove.

Če je v lovišču mir, vreme lepo in veter ugoden, pride kakšen posebno lačen kosmatinec že pred mrakom na večerjo. Tedaj ima lovec prav lepo priložnost za opazovanje. Ker mnogi nimajo te priložnosti, naj opišem tak kosmatinčev obisk.

Vreme je toplo in lepo, nebo popolnoma jasno, le slab veter vleče od mrhovišča proti preži, kjer sem se namestil že zgodaj popoldne. S seboj prinaša smrad po razkrajajoči se mrhovini, ki pa ni toliko močan, da bi me pregnal. Vse je mirno, le tropič taščic pobira okoli mrhovišča raztresene drobtine. V zraku se zasliši šum, taščice so prhnile v zavetje, na mrhovišče se je pripeljala kanja. Videti je, da je stalna obiskovalka, kajti brez obotavljanja se spravi nad konjsko mrhovino. Odrtega nekaj zalogajev, jih odnese na prvo drevo in se tam gosti. Zopet se je spustila, a takoj silovito zamahnila s perutmi in odletela. Ne vidim še ničesar, toda kanjin preplah da slutiti, da prihaja nov obiskovalec. Z daljnogledom pozorno preiskujem okolico, a ne opazim ničesar. A glej! Za kupom dračja sedi zvitorepka in nepremično strmi naravnost proti preži. Ji ne zaupa? Morda je že opazila na njej temno gmoto pa ji nagon pravi, da v lovčevi navzočnosti večerja ne bi bila okusna. Ker njeni čuti le ne zaznajo ničesar sumljivega, se prikrade do mrhovine, kjer popolnoma pozabi na previdnost in vztrajno polni želodec. Se bo li našrla do sitega?

Sence, ki jih daljša zahajajoče sonce, so popolnoma pokrile okolico. Tam daleč na vzhodni strani še tipljejo njegovi žarki po jasad, poraslih s cvetočim vresjem in belimi cveti črnega teloha. Lisičji kožuh se ne srebrni več tako vabljivo, tudi zvitorepka je postala nemirna. Pogosteje se ozira v grmovje; nenadoma pa zavihti košati rep, še nekaj skokov in prizorišče je prazno. Toda ne za dolgo. Zvitorepkin bliskoviti umik pove, da prihaja močnejši obiskovalec. Morda volk? Neslišno pripravim puško in fotoaparatus.

Foto M. M.

Na stečini se pojavi temna senca, iz katere se izlušči najmočnejši med zvermi. Prihaja neslišno, ne trdimo zastonj, da obuva copate. Zdaj stoji in napeto preiskuje jaso. Počasi se približuje, obrača glavo, preskuša zrak in pozorno posluša. Komaj zaznavni udarec zaklopa na fotoaparatu ga vznemiri, da se postavi na zadnji nogi in jezno zapiha. Krasen je v vsej svoji pojavi. Popolnoma črno krzno ima s srebrno nadlanko, ki se lahko giblje v vetru. Najmanj dvesto kilogramov tehta. Velika okrogla glava z malimi ušesci in še manjšimi očmi nemirno kima kot bi premišljevala in ugibala, če je vse varno. Ker je preža visoko, ga bom morda prevaril. Premišljeno obkroža mrhovišče, še nekajkrat svarilno zapiha, se postavi zopet na zadnji nogi in ogleduje mrhovino. Počasi se docela približa, toda zopet in zopet odskoči in preiskuje teren. Šele čez čas, ko se prepriča, da je vse varno, zgrabi truplo s šapami in ga z enim potegom obrne. Strašna moč se skriva v njegovih šapah in konj mora biti z močno žico privezan za drevo, sicer se stari ne gosti na mrhovišču. Zgrabiti konja, ga odvreči nekaj sto metrov daleč in po njegovi želji določiti prostor za večerjo, ni kosmatincu nobena težava. Zgodilo se je, da je konja, ki je bil privezan za manjšo brezo, odvrekel z drevesom vred štiri sto metrov daleč v hrib in pokrnil s prstjo. Seveda je moral brezo pri tem izpuliti.

Gost zdaj vneto trga in lomi kosti, da mi gre srh skozi telo. Vendar pri tem ne pozablja na svojo varnost. Večkrat se postavi v moža in napeto posluša. Tudi njegov nos je stalno na delu. Kako edinstven je pogled na dogajanje, kako drugačen v prosti naravi kot na primer v zoološkem vrtu! Ni več prebivalca v gozdu, kateremu bi se zdaj ta veličina umaknila. Toda le dah po človeku naj bi se dotaknil njegovih nosnic, pa bi jo urno in brez slovesa pobral. Ker pa je preža visoko, odnaša veter ta »strupeni« dah v vrhove smrek, stari pa si s hrustanjem,

lomljenjem kosti in grozo povzročajočim trganjem streže sam. Kako škoda bi bilo ukriviti prst na gospodarja gozdov!

Na prizorišče se spušča mrak in zastira pogled na gostijo. Ne vidim več, tudi kosmatinec se lahko zanaša le na svoj nos in ušesa. Toda počakati moram, kajti ni priporočljivo gostu izdajati svoje navzočnosti. Drugič bi bil bolj pre-

viden, jaz pa prikrajšan za doživljanje, ki tudi v loviščih, kjer je medved stalen prebivalec, ni pogost. Podnevi prihaja namreč na mrhovišče le redkokdaj. Ko je vse potihnilo, sem neslišno zlezal s preže in se umaknil. Ker je noč še dolga, miza pogrnjena, si bo morda še kosmatinec sosed privoščil večerjo. Dveh medvedov hkrati pa njihova gostija ne trpi.

M. M.

Problem obstreljenih* divjih prašičev

M. P.

Člani zelene bratovščine smo lahko veseli, da imamo v naših loviščih divje prašiče, ki nam nudijo poseben lovski užitek in trofeje. Je to sorazmerno mlada divjad, ki je še ne poznamo dolgo. Tu in tam se je ta divjad pojavljala med obema vojnoma. Danes pa skorajda ni lovišča, kjer se ne bi vsaj občasno. Do tega je prišlo prav zaradi nestalnosti in selivosti te divjadi, ki v težnji po prehrani in obstanku obrede izredno velike površine.

Ker je sorazmerno malo poznana, giblje pa se predvsem ponoči, so ji ljudje, med njimi tudi lovci, pripisali čudne lastnosti. Skrivnost noči se je tako prenesla tudi na to divjad, kar je nekako v skladu s starim pregovorom: Noč ima svojo moč. Marsikateri ponočnjak, samotni nočni popotnik, včasih pa tudi namaliganjen bratec so se srečavali s to divjadjo in okoli nje spletli razne mogoče in nemogoče zgodbe. Mi lovci smo se tudi z njo seznanili in ravno po naši zaslugi je mitološko ozadje okoli ščetinarjev vedno bolj jasno.

Kakor smo mi lahko veseli, da imamo to divjad v revirjih, je pri naših kmetih ravno robe. Največ jeze in sitnosti jim povzročajo v mlečni koruzi. Pa tudi drugi pridelki niso varni pred njimi. V tistem času marsikateri lovec, ki mu lovska žilica in lepota mesečne noči ne dasta miru, presedi dolge ure ob njivi, ki jo je prašič že načel ali pa računa, da jo bo. Nekdo ima dober pogled, da pride do strela, če je ta pravilen in žival obleži v ognju ali pa vsaj v bližini, je stvar v redu. Zelo pogosto pa se zgodi, da tak obstreljeni ščetinar, ki sicer močno krvavi, gre še ure in ure daleč. Pri tem se ne zmeni za meje lovskih družin in brez »potnega lista« ali dovoljenja gre v drugo lovišče. Taki primeri so tudi pri pogonih na divje prašiče. V tem je pa tudi nakazan problem obstreljenih prašičev, glede lastništva plena.

Tu se je izkristaliziralo dvojno mnenje. Nekateri družine vztrajajo na tem, da je plen tiste lovske družine, v območju katere prašič mrtev obleži. Da mora biti področna LD o zasledovanju prašiča obveščena, ker gre z zasledovalci tudi član obveščene družine, je samo po sebi umevno. Dogovor navadno določa, da je

trofeja upleniteljeva, se pravi tistega, ki je prvi streljal na divjad in jo pri tem ranil, ter tako sploh omogočil uplenitev.

Drugo, bolj liberalno stališče pa je mnenje družin, ki so celo sprejele sklep, da je plen tiste lovske družine, katere član je oddal prvi strel na prašiča in ga ranil. To pa ne glede na to ali dokončno obleži v domačem ali tujem lovišču. Seveda se zasledovanje — v obeh primerih z barvarjem — vrši ob istih pogojih. To stališče je v mnogočem bolj lovsko pravično. Vzemimo samo primer, da je ščetinar bil obstreljen pri čakanju. Vprašamo se, koliko je pa sosednja lovska družina doprinesla k temu, da je prašič uplenjen, če seveda izvzamemo skupno zasledovanje? In ali ne gre plen tisti lovski družini, katere član ga je obstrelil, potem pa imel skrb, da je bil plen res najden in za družbo koristen? Zgodili bi se pa lahko tudi primeri, da bo zasledujoči lovec, ko bo videl, da je ranjeni prašič šel v tuje lovišče, opustil zasledovanje. Končno nastane vprašanje, če bo lovec dobil nagrado, ki jo nekatere občine (Kamnik) dodele uplenitelju.

Vse to in še marsikaj drugega govori v prid uplenitelju. Ta problem pa se še zaostri v loviščih, ki meje na področja drugih okrajnih lovskih zvez. Znano je, da je treba polovico izkupička za prašiče odvesti v sklad področne LZ za poravnavo škode. Ta pomislek imajo predvsem tiste družine, ki so na meji področnih LZ.

Primerno bi bilo, da bi lovska zveza LRS zavzela ustrezno stališče in preko Lovca dala navodila, da bi povsod postopali enotno. Ne mislim ničesar sugerirati, dovolim si le izraziti svoje mnenje, da je ta drugi način reševanja tega problema po mojem boljši. Pri tem namreč nobena lovska družina ne tvega nič in ni na zgubi. Kakor lahko iz tujega lovišča pride v naše ranjeni prašič, prav tako se lahko zgodi obratno, da gre iz našega lovišča v drugo. Pri tem bo ostala agilnost lovcev za lov na prašiča (čakanje) ista, uplenitelj in njegova družina pa bosta imela veselje in korist nad uspehom.

Obstreljena = ranjena divjad, ki je najdena živa ali mrtva a neskvarena, porabna.

Zastreljena = obstreljena = ranjena divjad, ki pogine in se skvari, segnije.

Ur.

V pepelnični noči

Hinko Vilfan

Zatulila je ko ducat volkov, vrgla vanj snežno moko, da je slišal udarjanje po zmrzli obleki in ga rezala po licih, ki sta bičani goreli v navalu krvi. Burja ne suva v enakomernih presledkih. Včasih zavija kot pes v polno luno, se za hipec zaustavi in brez presledka nadaljuje z zavijanjem. Burja je domišljava in zato besni v svoji neupoštevani. Moči je take, da Blaža spodnaša, ga povali, mu ne dovoli vstati, ga prilepi h tlom, da mu sapa pojema v praznih pljučih.

Tedaj ječe bori, ko burja igra na piščal, krošnje vrše in se pozibavajo neodjenjajoče. Izpod podrašč spihava sneg do golega, ga odnaša drugam, nanaša od drugod in ustvarja ostre robove lesketajočih se biserov. Neutrudna je, kosa se s človekom in naravo. Takrat išče Blaž moči za naslednji korak. Zažene se navkreber. Burji je zmanjkalo moči in Blaž izrabi presledek.

Bolje bi ukrenil, da sem ostal v Knežaku. Kaj se silim v burjo. Lepše bi mi bilo na topli peči, še lepše plesati z maškarami. O, ti ciganka, ti! Kako si me speljala! In tista v kockasti obleki! Potem je prišla še ena, ki je metala karte. Ena je bila bolj všečna od druge in tretja bolj zapeljiva kot druga.

Zavdale so mu maškare, da je pozabil na dolžno pot. Kurirski torbi se naj zahvali, ki je opletala po njem in ki ga je zadnji hip opomnila: Blaž, na pot! da ni podlegel ciganki z velikimi uhani in našitimi kartami po opletavem krilu, z velikimi očmi, za katerim bi šel — uh! na konec sveta... Zdaj naj pride in ga vodi gor do bolnice.

Burja si je opomogla, da je moral napraviti obrat in mogel zahlipati zrak. Hrbet mu je napihnila z mrazom in igle zabodla v obraz, ko se je je ponovno lotil. Začutil je predrobni pesek, ki mu ga je tlačila skozi redko blago laške uniforme. Še pod zobmi je škripal pesek.

A, je zavlekel skozi široko razprta usta, že spet! Zavedajoč se nemoči, je mrknilo v njem življenje, da se je zgrozil in ves onemel. Bežni prividi so ga spravili iz tira. Ostolbel od strahu in groze je zlezal vase in čutil, da ga ostaja komaj za pošteno pest. Kakšne zelene oči ima in kako strmi vame. Kdaj me je zavohal; od kdaj me zasleduje, je mislil.

Kolena so se vdajala. Zavedel se je razprtih ust in drgeta po životu ter z mrazenjem menjajoče se vročine. Krepko je stisnil čeljusti, da bi zverina ne slišala šklepetanje zob. Togo je valjal jezik po suhih ustih brez slin... Na gosto je začelo nabijati v sencih. Slišal se je, da vpije v zverino, ki pogleda ni umaknila z njega. Ah... da... ognja!...

Šop stožčaste, rumenkaste medle svetlobe je vrgla baterija naravnost v zver, da je minil ves čar zelenih oči. Le zakaj nima puške ali vsaj samokresa. Kako se naj ubrani s to ubogo baterijo? Kaj, če odpove? Naj ga mari vžigalnik reši? Dolžil je tovariše v bolnici, zaradi katerih je moral iz Knežaka dol v Bistrico. Kako naj bi vedel, da se bo spet otepal z volkom. Zdaj ga celo spremlja kot za varstvo. Morda se pa volk počuti varen v moji bližini. Morda ga je česa strah... Volk naj bi bilo strah tebe, ki te je komaj še kaj v hlačah? Volk bi se ustrašil samo poka in ognja iz puške, a Blaža ne, ki sem tako prismojen, da grem brez orožja zdoma. Enkrat si se že srečal z njim, tedaj si imel puško, Volk se fige ne bo ustrašil, Blaž, v lepi kaši si.

Baterija se je skujala. Dolgo je pojema. Kaj, če ne bo vžigalnik vzdržal? Vžigalice?

Po spihani goličavi je ritensko ril v breg in drgetajoč kresal vžigalnik. Vsak najmanjši dihljaj

je odnesel pičli plamenček. Vsakokrat je zastalo srce. Palec je neprestano prožil in levica je skušala obvarovati plamenček. Blaž je obžaloval, da ima premajhno dlan in prekratke prste. V večji dlan bi bil vžigalnik bolj v zavetju in sam Blaž bolj varen pred zelenimi očmi in grozljivim, komaj slišnim renčanjem.

Po rakovo ne bo mogel hoditi do vasi, saj je še debelo uro hoda. Kakor se je ustavil, da ukreše ogenj, tako se je tudi volk ustavil in kakor je spešil on, jo je tudi zverina hitreje ubirala za njim. Samo zasuče se naj, samo hrbet naj mu pokaže, pa bo imel kocinca za vratom. Le kosti in kvedrovci bodo ostali po meni in nekaj klafter razvlečenih črev, se je grozil. Dlan je bila očrnela od dima in osmojeni palec ga je bolel.

Ti, volk, poznam te. Dva sva. Ti boš ostal. Gre za to, da tudi jaz ostanem; toda dva ne moreva ostati. Ti ali jaz. Če bi imel vsaj samokres, bi ostal jaz. Ti pa dobro veš; da nimam ničesar. Še navadne gorjace nimam, da bi te po buči, da bi te omamil in potem bi se spoprijela. Ročno bi te objel čez vrat in stisnil... stiskal do onemoglosti. Močan vem da si. Tilnika bi ti ne mogel zlomiti, a zadušil bi te. Blaž, pazi in ne spi gredoč! Toliko je zver na boljšem, da te gleda, ti pa nje ne; ona je za teboj, ne ti za njo. Če hočeš do drevesa zadenski, ga ne najdeš. Niti za hip ga ne gubi z vida! Ne pozabljal da nosiš glavo v torbi. Samo, da ne naskoči. Jaz ne vem, kam nameravaš zasaditi zobe, ti to veš. Morda ves čas zreš na izbrano mesto. In jaz ne razberem tvojega pogleda.

Zaškripalo je Blažu pod nogo. Omahnil je. Lasje so se naježili. Vedel je: zdajle! Vžigalnik je odletel. Kar bo pa bo. Eden od naju. Oba ne moreva obstajati. Težo je čutil na sebi. Vsa volčja teža ga je pritiskala in v roko so se zabodli volčji zobje. Možgani delujejo...

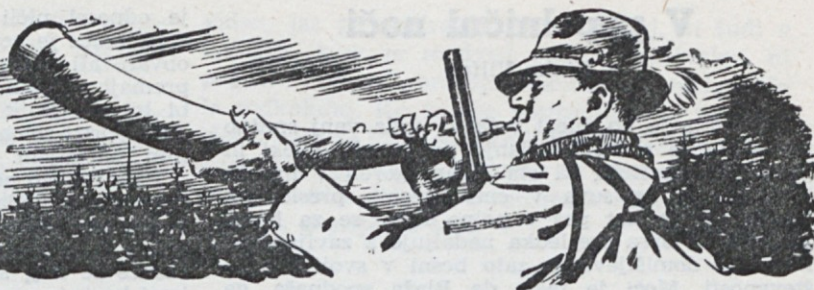
Nič več ni v Blažu klujuvalo in bilo v sencih. Jasne misli so ga obšle. Ujeto roko je naglo sprožil v obrat in to tako tesno, da zveri ni uspelo sprostiti kopačev. Hujši stisk čeljusti je preverilo Blaža, da se je zver dokončno zbrala in da ne bo popustila, niti se dala kako pretentati. Blaž ni pomišljal, ampak zaril levico med njegovo glavo in prednji nogi pak zaril levico med njegovo glavo in sprednji nogi. Možgani so velevali: čezenj! In prevail se je, okrepil objem, napel kite, da je zarezal od napora in zaškripal z zobmi.

Samo vzdržati, vzdržati in nikakor popustiti. Odločil se je za čakanje. Zverina je čez dolgo spoznala, da ji zajeta roka ne hasne, ampak celo duši. Volk se je skušal zasukatati, da bi krepilje koristneje uporabil. Samo vzdržati, vztrajati... Ne na vse štiri! Ne boš! Stojč se je razkoračil, zato objem ni popustil niti za las. Dolgo traja borba. Tace grabijo v prazno. Naj zver visi, da bo prej omagala. Dolgo mora Blaž čakati — ali je trdoživa. Po trebuhu ga je grela zverina in na smrad ni pomislil. Držal je. Zavedel se je mladega dne ob nezmanjšani moči zobne burje, ki je že nanašala sneg na volčjo stran. Zver pretresajo hipni krči, noge kopljejo samogibno, nesmotrno. Rokam je toplo na dolgih kocinah, le razkrceni prsti lesené in za hip prešine Blaža bežen strah; kaj če bodo ostale odrevenele za vedno.

Tedaj je odskočil, pripravljen na naslednji naskok. Ni ga bilo. Zver je zdrsula kot predrt meh vase in obmirovala.

Sproščen vzdih se je izvil Blažu, roki sta se trudni povsili ali hipoma trznili v bolečih krčih. Videz ga ni varal; volk je mrtev, volka je zmagal. Zmagal s pametjo... Počasi in globoko sklonjen se je Blaž vračal z bremenom na sebi. Rep se je vlekel za njim, sprednji nogi sta viseli na vsako stran glave, volčja pa je mrtvo pozvanjala čez Blažovo ramo...

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Padel je

Počasi se je nagibal poletni dan. Sonce je z zadnjimi žarki nežno božalo lepo pomursko pokrajino. Ko sem z lovcem prvič stopal v gozdu po stezi, porasli z mahom, je vladala vsenaokrog spokojna tihota. Le včasih so ta mir predamili pojemajoči ptičji glasovi. Srce mi je nepokojno utripalo, ko sem prisluškoval slehernemu najmanjšemu šumu. Lovec je hodil počasi kakor da šteje korake, se bistro oziral po gozdu ter nekajkrat globoko vdihnil. Počasi sva prišla na lepo gozdno jaso, poraslo s sočno travo. Le tu in tam je stal majhen borič in se narahlo poigraval v večernem vetrčku. Obstala sva na robu jase in nekajkrat pregledala gozdne obronke, obsijane od zadnjega svita. Sedla sva. Hladna drhtavica me je spreletovala, čeprav je bilo soparno. Zakaj, nisem vedel. Pozorno sem motril okolico, kakor da bi prešteval mogočna drevesa, ki jih je počasi jel zagrinjati mrak. Posebno pa sem večkrat ustavil pogled na lovčevi puški, ki mu je ležala v naročju. Precej časa sva že sedela in nič se ni spremenilo. Na lepem pa je na drugi strani zašumelo in na jaso je stopila srna z mladičem. Zadrževal sem dih in občudoval njeno lepo pojavo. Začela se je sprehajati, nekajkrat obstala in prisluhnila. Za njo je stopical srnjaček. Večkrat ga je pogledala kakor mati svojega otroka in mu nežno oblizala srčkano glavico. Sunkoma je trgala travo zdaj tu zdaj tam, večkrat dvignila glavo in poslušala. Prihajala je vedno bliže in bliže. Trepetal sem ko šiba na vodi, zakaj nikoli prej nisem videl take lepote. Med menoj in srno je bilo le še kakih 10 metrov. Kar naenkrat pa srna zbeži. Žal mi je bilo in vprašujoče sem pogledal lovca. Na njegovem obrazu sem videl nasmehe. Spet sem pogledal po jasi. Ni morda pretekla še minuta, ki se mi je zdela večnost, ko zagledam sredi jase srnjaka. Hodil je ponosno z dvignjeno glavo kakor komandant pred vojsko. Obstal je nekajkrat, pogrebel z nogo in za-

prhal. Srna, ki je prej zbežala, se je počasi in oprezno vračala. Pridružili sta se ji še dve srni in vsa družina se je jela počasi pasti, ne sluteč človeka v bližini. Nisem mogel odmakniti pogleda od te prikazni. Zato nisem opazil drugega srnjaka na nasprotni strani, ki je bil našpirjen kakor srednjeveški vitez. Opazil sem le, da se je lovec zganil in da so srne preplašeno dvignile glave. Gozdno tihoto je presekalo oster pok. Pogledam v smeri lovčeve puške in vidim srnjaka, ki stoji kakor kip. Nato je počasi stegnil vrat, otožno zastokal z globokim glasom in padel.

Kroteč solze sem tekkel do srnjaka, a se mu nisem upal takoj približati. Naposled sem se le ojunal. Pokleknil sem poleg njegove, mu dvignil glavo in se zazrl v njegove še svetle oči. V mesečini so se mu lesketale ko morski biseri. Nisem vedel, kaj bi. Tudi lovec je počasi pristopil, snel klub kakor pred umrlim. Zdaj ni bilo več smeha na njegovem obrazu, s katerega se je bolj odražala žalost kakor veselje. Toda on je ta čustva bolj skrtil kakor jaz.

Od tedaj je že preteklo mnogo lepih dni in poletnih večerov. Toda ko stopim v lovčevo sobo in zagledam trofejo, ki krasi steno, se vedno spomnim tistega večera, ko sem prvič občutil čar gozdne lepote in njegove tragedije...

Lojze Azola, Pomurje

Lisice za mejo

Že nekaj ur sva gazila z neočljivim lovskim tovarišem Foltijem debelo novino snega po vrhovih Selovca in Gruberjevega vrha. Zaman sva iskala kunje sledove. Pač pa sva srečala prenekateri sled lisice. Tudi nekaj lisičin sva obiskala, toda najina spremljevalca Sviga in Luksi nista pokazala nobenega zanimanja.

Končno sva se spustila po strmem pobočju proti lovski meji. Najina sicer že dokaj utrujena spremljevalca sta na mah oživila in nama z nemirnim iskanjem

pod globoko upognjenim grmovjem naznanjala, da smo na pravi poti. Ob strmeh skalovju se je začel pravi ples. Psa sta cvileč zalajala in se zgubila med skalovjem, midva s prijateljem pa brž na stojišče.

Nisem se še dobro postavil, ko je odjeknil prvi strel. Razdraženo bevskanje in cviljenje se je bližalo pa spet izgubljalo med skalovjem. Po kratkem premoru je pretrgal tišino drugi strel. Ze sem se mislil prestaviti, ko je zapršilo raz skalovje tisočero snežnih kristalov. Lisica se je poganjala s skale na skalo naravnost proti meni. Na strel nisem mogel pomisliti, ker se je pokazala zdaj tu, zdaj tam in to le za kratek hip. V naglici sem prosil vse lovške priprošnike, da ne bi lisica smuknila v kako luknjo. Nenadoma se mi je prikazala na slabih 15 metrov. S prvim strelom sem jo verjetno razočaral, zato mi je

Foto J. Ivanjšič
Lisička Cvenske šume, LD
Ljutomer junij 1961

nekam pomenljivo pomahala z repom in mi obrnila zadnjo plat. Za nesramnost sem jo kaznoval in ji zadnji trenutek vsul točo pod dlako. Pritekla sta Šviga in Luksi in pošteno premikastila njen kozuh.

Medtem se nam je pridružil še prijatelj. Kako začudeno sem ga pogledal, ko je djal psa na jermen in me seznanil z neprijetnim odkritjem, da sva že nekaj korakov čez mejo našega lovišča. Psa sta kar naprej natezala in silila proti skalovju, kjer je bil sneg dobesedno steptan, iz lukenj pa je kar puhtelo. Folti je predlagal, da greva do bližnjega člana sosednje lovske družine. Tako sva tudi storila, toda tega na lisičjo srečo ni bilo doma.

Bila sva že daleč v dolini, jaz pa sem se na tihem še kar hudoval nad znamenjem na smreki, ki je v neposredni bližini lisičje trdnjave oznanjal lovsko mejo. Ob misli, kolik uspeh bi lahko žela, če bi prijatelj ne opazil znamenja na smreki, sem ga hudo mušno poučil, da naj v bodoče ne išče lisic po drevju. Vedno prijazno razpoložen se mi je zahvalil za koristen nauk in mi stisnil roko v slovo. Lisice v skalovju pa so nemoteno ženitovale, saj jih je obvarovala lovška pravičnost.

Viktor Čeh, Maribor

Trdoživa kanja

Skoraj neverjeten se mi zdi dogodek, ki sem ga doživel in mi je storil mnogo vroče krvi. Ker pa je resničen, saj imam tudi pričjo, ga povem.

Po neuspelem lovu na srnjaka sem se napotil v skalnato Bukovje z namenom, da pogledam malo za lisicami. Ko sem tako previdno stopal po lovski stezi, sem opazil na 25 metrov oddaljenem štoru kanjo. Neopazno sem se na mestu sesedel in začel previdno trgati koprive ob stezi, da sem si napravil strelsko lino. Ker sem imel pri sebi mavzerico, sem kar natančneje pomeril in sprožil kolikor mogoče mirno, da bi bil zadetek siguren. Kanja je samo razprostrla peruti in se je na mestu sesedla. Le lahen drget je kazal, da je v njej še iskrica življenja. Ostal sem mirno na mestu, misleč, da lahko strel, ki se je razlegal med skalovjem, spodi kako lisico ali psa in mi ga po naključju pripelje pred cev. To se seveda ni zgodilo, pač pa sem po približno enominutnem opazovanju okolice opazil, da se je velika ptica popeljala med orjaške smreke. Ves prepaden sem ugotovil, da mojega plena ni več na štoru.

Foto M. M.

Pohitel sem na nastrel in našel cel šop perja in nekaj velikih kapelj krvi. Ker po dolgem iskanju ni bilo nobenega uspeha, sem se ves potrj odpravil naravnost domov. S seboj sem vzel perje in nekaj okrvavljenih listov kot dokaz, da nisem morda streljal na srnjaka.

Popoldne sem šel k lovskemu tovarišu Foltiju in mu ves dogodek natanko opisal. Proti večeru sva se skupno vrnila v Bukovje iskat ranjenega roparja. Uspeh ni izostal. Dvignil se je iz grmičevja, le kakih 20 metrov oddaljenega od mesta, kjer je bil zjutraj obstreljen. Dobro pomerjen

strel ga je rešil nadaljnih muk. Ko sva si plen ogledala, sva na prvi pogled ugotovila, da je prav tista kanja, ki sem jo zjutraj obstrelil. Zadetek je bil natančno v prsi pod golšo. Izstopil pa je skoraj dobesedno skozi odprto stoka, ki pa je bil ves raztrgan in so skozenj uhajala tudi razcefrana čreva. Od prvega strela je preteklo že polnih 12 ur.

Ker sem streljal z originalno lovsko kroglo s polplaščem in zadel v polno pa si je ropar kljub temu opomogel, se mi zdi dogodek omembe vreden in koristen predvsem za mlade lovce.

Viktor Čeh, Maribor

Namesto divjega petelina divji prašič

Čprav je med mojimi lovskimi trofejami že tudi ta vrhunška trofeja našega lovišča, še vedno rad zahajam v »planino« občudovat prekrasnega pevca jutranje zore. Tako sem v začetku lanskega aprila imel priložnost, da sem doživel svojstven lovski dogodek, ki ga nameravam opisati.

Bilo je nekaj pred polnočjo, ko sem odrinil s kolesom od doma. Počasi sem vrtil pedala, ker sem vedel, da imam dovolj časa in da se nima smisla preveč utrujati, ker se mi to lahko maščuje pri vzponu na Čemšeniško planino. Noč je bila prijetna, za začetek aprila niti prehladna. Rahel jugozahodnik mi je pihal nasproti, kar mi je dalo slutiti, da bo severna stran vrha, kjer so rastišča, mirna. Ob enih po polnoči sem bil že

na presedlu. Kakor ponavadi sem tudi to pot »povasoval« v kapelici sv. Jurja, ki me je oznojenega zaščitila pred prepihom in prehladom. V nočni sivini se je pred menoj odražala velika silhueta planine. Z očmi sem iskal prostor, kjer naš veliki pevec poje svojo enostavno toda veličastno gorsko simfonijo. Cas me je priganjal, da sem vzel še ta del poti pod noge. Cik-cak speljana stezica mi je pomagala, da vzpon ni bil prenaporen. Na četrtem ovinku sem zavil v naše pobočje s tako značilnimi starimi bukvami in podrtrimi, trhlimi debli in štori. Komaj zaznavna jutranja svetloba je ošinjala vrhove mogočnih drevov, ko sem potihem prečkal to domovanje prelestnega ptiča. Pogosto sem se ustavljal in zavzeto poslušal. Tako zaželenega klepa ni bilo. Kaj je? Se li je preselil? Ali je zaspal? Nemogoče, saj je

vedno bolj rdeča zarja ožarjala vrh. Malce razočaran, da sem prikrajsan za velik užitek, se spustim na spodnjo pot. Mislil sem pogledati še na ostale prostore, kjer bi mogel biti petelin. V največji čuječnosti sem koračil čez Veliko dolino. Spet nič! No, pogledam še na zadnjo frato, sem si mislil. Ze sem bil skoraj na drugem kraju, ko pritegne mojo pozornost neka sivkasta žival, ki z nasprotne strani rine v gosto smrečje. Daljnogled, ki je moj stalni spremljevalec, mi je povedal, da imam pred seboj pravega pravcatega divjega prašiča. Tu se je spet pokazala prednost polrisavnice pred šibrenico. S komaj zaznavnim gibom dvignem puško in preko mušice poiščem pleče počasi se premikajoče divjadi. Rezek pok je pretrgal jutranjo tišino. Odmev od Kozice je še povečal bobnenje, ki je zagrnilo dolino pod menoj. Prašič pa — skok! — v gosto podrast. Prva misel mi je bila, da sem ga pri slabi vidljivosti zgrešil in mu s pokom samo dal pospešek. Ker je poseka s tistega mesta lepo vidna, prav tako pa tudi njeni robovi, sem skrbno pazil, če bo prašič, preplašen kot je bil, kje izstopil in šel v globljo goščavo. Zastonj! Pač pa se mi je zdelo, da sem zaslišal rahel krulež. Obrnil sem se, ker sem mislil, da jih še morda pride več. Dozdevni glas pa sem pripisoval moji fantaziji in živčni napetosti in zato nisem polagal nanj kaj več pozornosti.

Lovska pravičnost mi je nalagala dolžnost, da le pogledam na nastrel. Pošteno mi je drselo, ko sem rinil navzgor. Za vsak slučaj pa sem še »prebasal« risano cev. Zasopljen pridem do prostora, kjer naj bi bil prašič v trenutku, ko je počila puška. Nič značilnega ni bilo opaziti. Gledam po podrast, če je kje udarec od zgrešene krogle. Od kalibra 9,3 bi se pač moralo kje kaj poznati! Tudi nič! Morda je krogla udarila v kakšno vejo preden je prišla na cilj? V tem primeru jo je prav gotovo razneslo, ker je imela D plašč. Vrnem se torej na mesto, s katerega sem oddal strel in natančno pregledam vse v »merilni«, t. j. strelni črti. Nikjer nobenega znaka od udarca krogle. Hudo-mušnež bi dejal, da je odšla neznanu kam.

Medtem se je popolnoma zdanilo. Na koncu pregleda strelne smeri sem se še odločil, da pogledam malo po sledu kamor je izginil prašič. Sled je bil dobro viden, ker so parklji pri skokih odgrnili listje in travo do prsti. Že pri drugem skoku sem opazil kri. Torej je le zadet! To me je podžgalo, hkrati pa povečalo mojo

čuječnost, ker sem računal, da je prašič samo ranjen in da bo vse-kakor treba mnogo previdnosti. S težavo sem se prebijal skozi mladost mrečje in kupe suhega vejevja, ki je ostalo od čiščenja mladega nasada. Popolnoma sklonjen, saj sem hodil skoraj po štirih, sem bil kaj čudna pojava in na daleč bi me v hitrici lahko kdo zamenjal za ščetinarja, kar se je večkrat zgodilo in povzročilo težke nesreče. Zavest, da od naših ni nobenega v lovišču, me je mirila. Toda ne popolnoma, ker je to področje obiskujejo tudi divji lovci. Pa četudi bi bil kateri kje, ga je strel opozoril, da je »lev na preži«.

Tako razmišljajoč in oprežujoč pririnem do polovice poseke. Kar naenkrat zagledam nekaj korakov pred seboj prašiča, ki leži za mlado smrekico z rilcem proti meni. Osupnil sem in čvrsteje poprijel puško, ki je bila pripravljena za strel. Ni se ganil. Pobere bližnjo vejo in ga podrezam, kakor sem bil bral v Našem lovu. Ko sem torej ugotovil, da mi ni nevaren, sem ga potegnil izza smreke. Pri iskanju zadetka se je pokazalo, da je dobil kroglo pod hrbtenico. Do tega je lahko prišlo, ker v jutranjem somraku ni bilo mogoče natančno meriti. Prav zaradi somraka pa verjetno nisem videl krvi na nastrelu.

S precejšnjo muko sem ga spravil iz podrasti. Postregel sem mu tudi z zadnjim grizljajem. Po veliki dolini sva se pridričala do prvega kmeta, ki mi ga je potem pomagal spraviti v dolino. Prav zadovoljen sem bil s takim začetkom novega lovskega leta.

Mihael Plavček
LD Vransko

Srnjakov prsk v maju

Dne 9. maja 1961 je šel naš lovski čuvaj Jelko Velikonja kot logar s posestnikom Florjanom Smolejem, odkazovat les. Opazila sta močnega srnjaka še v zimski dlaki a z lepo očiščenim rogovjem, da je gonil dveletno pivkajočo srno po planini. Več ko četrt ure je trajala ta gonja križem kražem po pašniku in nekajkrat mimo njiju na 10 korakov. Ko sta se srnjak in srna že močno upehala, je srnjak zaskočil srno. To je bilo na Orlah nad Javorniškimirovci ob 9.30. uri, v lepem sončnem, soparnem vremenu, nad 1450 metrov visoko. V grajah in po senčnih predelih je še ležal sneg.

Fr. Pesjak ml.,
Jesenice na Gorenjskem

Ježeva vsestranost

Tovariš Rudi Udrih, LD Polze-la, zanimivo poroča o svojem doživetju z ježem, kokljo in piščanci in poziva, naj se oglasi, kdor je kaj podobnega doživel. Rad ustrezem njegovi želji iz lastne skušnje.

Pot me je često zanesla v Medjimurje, kjer je bilo takrat dosti ciganov-čergašev. To so cigani, ki venomer potujejo, bivakirajo pa pod šotorom (čergami). Jež je zanje — slaščica. Pripravijo ga na poseben način. Ko ga z udarci po smrčku usmrte, ga oblepijo z ilovico (ne da bi mu slekli bodljikavo kožo ali ga iztrebili) in položijo v žerjavico, kjer ostane dve uri. Po tem času vzamejo rdeče žgano kepo ven in jo razbijejo. Iz kepe izpade pečen trup, ki mu je le še treba odstraniti čreva in pečenko posoliti. Dober tek! Vse gozdove in žive meje so prebrskali za ježi, kmečkimi fantom pa jih kar dobro plačevali. Ko sem opozoril žandarje na škodo, ki jo cigani povzročajo z odlovom koristnih ježov, so se mi smejali. Res je ježev dovolj v Medjimurju.

V kleti stare hiše je bilo podgan in miši preveč. Mačke jim niso bile kos, celo bale so se velikih sivih podgan. Tedaj sem si omissil ježa in ga tudi kmalu dobil. Napravil sem mu toplo gnezdo in mu nosil hrano in vodo. Hrane se ni dotaknil, vodo pa je strastno pil. Do konca prvega tedna je pomoril 18 podgan, pokusil pa ni nti ene. Miši je verjetno vse pohrustal. Jež nam je v dobrem tednu očistil klet. Ko je svojo nalogo izpolnil, sem ga premestil v veliko shrambo, kjer je mrgolelo švabov in ščurkov. Strupili so jih, vendar te gnusne golazni niso mogli uničiti. Jež je opravil z njimi v štirinajstih dneh. Ostal je še mesec dni, da bi pokončal naraščaj. Zdaj je že jemal hrano, ker je pač zmanjkalo mrčesa.

Sosedov Mirko je rad zbiral živali. Celo menežarijo je vzdrževal, lovil, kupoval in zopet izpuščal. Pravil je, da ima hotel za prehodne goste. Seveda je imel tudi ježa, ne enega, včasih tri, štiri. Enega je sam ujel nekje v bližnjem gozdu. Zaprl ga je v nekak terarij, kjer je držal kače in martinčke, zelene, rjave, od kač pa belouške, kobranke, goža in včasih kakega slepca. To je bilo usodno za prebivalce terarija. Drugi dan je bil terarij prazen, v kotu pa je z nabrekli vampom smrčal jež. Vse je pospravil, kače in martinčke, razen goža, ki se je rešil na drevesce v sredini. Jež je pustil samo repke. Vse ostalo je povečerjal. Po tej moriji je Mirko ježa spustil. Bodljivec je

Foto R. Cenčič

flegmatično odkorakal v obcestno grmičevje. Hip nato je koklja, ki je tam nekje sedela na piščancih, klicala SOS. Mirko je skočil tja, a bilo je prepozno. Koklja se je zaganjala v ježa, ki je malical piščančka, kakor da je dolgo stradal.

Upravitelj fazanerije v okolici Čakovca mi je pred vojno pripovedoval, da ima dosti dela s preganjanjem prisklednikov, ki oblegajo fazanerijo. Fazanerija je imela volijere in dobršen prostor gostega grmičevja za fazančke.

Na srnino javkanje

Bliskovito je dvignil glavo in nepremično gledal, kje je neveta, ki se mu oglašala s svojim vabljivim glasom fij, fij ter ga vabi z roba temnega gozda preko poseke pred mano.

Prav počasi se je začel pomikati s sredine poseke, z glavo trdo pri tleh, ko da ima dah srne v svojem črnem smrčku. Naravnost proti glasovom je nameril svoj previdni, počasni korak, kot bi se bal, da se mu srna prekmalu ne umakne.

Lep šesterak je bil, v glavo jekleno siv, starina, zrel za odstrel. Rogovje je bilo sivo, le konice precej dolgih odrastkov so se svetile. Za strel je bilo predaleč, srnjak pa se je čedalje bolj umikal. Tedaj sem se spomnil na piščalko v žepu. Ali se bo na moj klic odzval, sem bil radoveden. Fij, fij, fij, čez čas zopet in znova. Nič, prav nič ni pokazal, da je kaj zaznal, pač pa se je pognal k svoji znanki ter jo začel goniti po jasah ter preko poseke in nato v kolo-barju okrog precej zajetnega grma

Za vse vabljenje je bil gluhi, nedostopen in je gonil svojo iz-

Včasih je on sam ali njegov lovec postrelil s flobertom po več mačk na dan in nekaj vaških psičkov, podlasic, kepenov, sivih vran, srak in skobcev. Med »roparji«, ki so oblegali fazanerijo, so bili tudi ježi, ki pa jih upravitelj ni uničeval, marveč jih je zaprl v prazni volijeri. Kdor si je želel ježa, ga je dobil brezplačno. Ciganom jih ni dajal, ker je poznal njihovo gastronomsko nagnjenje.

A. S. Pirc

branko brez prestanka že dobrih 15 minut.

Mogoče boš pa slišal na javkanje: piiu, piiu in še dvakrat. Sedaj, ko je dozdevna srna javkala, je zapustil pravo srno ter se kmalu pokazal spodaj v jarku za precej velikim grmom.

Piiu! Kot bi ga izstrelil, ga je vrglo v mojo smer in je na kakih deset korakov pod mano obstal z visoko dvignjeno glavo. Zrl je naravnost name, ko se je klic spremenil v pok. Šele tedaj je spoznal svojo zmoto in komaj se je utegnil ozreti, odkoder je prihajalo pravo pivkanje zapuščene srne, preden je klecnil in legel v rošno praprot...

Potrt in hkrati vesel sem gledal svojega prvega srnjaka.

Ernest Orešnik,
LD Pogorevc

Popravek

V četrti (julijski) številki se je vrnila v članku »Cenitev škode...« na 112. strani v drugem odstavku napaka. V četrti vrsti tega odstavka mora stati **174 kg** namesto 176, v osmi pa **8400 kg** namesto 8600.

MLADI PIŠEJO:

Logarjevi spomini

II

Ko je zapihal sever, se je pričelo v samotni logarnici zame drugo življenje. Severni vetrovi so prinesli na svojih krilih jesen. Ko je pričelo odpadati listje, je z njim odhajala vedrina iz mojega življenja. Kajti le malokatera področja narave so pozimi tako pušta kot so bukovi gozdovi. S prvim snegom sem bil popolnoma priklenjen na logarnico. Obhode sem pričel delati s smučmi. Vendar je bilo to zelo naporno. Ta čas, ko je sneg držal, je še šlo. Ko je nastopila odjuga, pa se nikamor ni dalo priti. Na nekem obhodu sem našel raztrgano košuto. To me je zelo presenetilo. Preiskal sem sledove ter ugotovil, da je to delo volkov. Kri mi je zaplala, ko je v bližnjem grmu nekaj zašumelo. Bila pa je le bežeča srna. Brž sem pripravil puško, misleč, da jo slede volkovi. Previdno sem se pričel pomikati proti logarnici. Zvečer sem šel na čakanje. Bilo pa je brezuspešno. Čakanje sem za nekaj časa opustil. Ob polni luni pa sem znova pričel. Bilo je to februarja meseca. Zima je tisti čas najbolj pritisnila. Kjer je bila čez dan odjuga, je čez noč sneg zmrznil. Volčje šape je sneg držal, ni pa držal parkljaste divjadi. Zato je parkljarjem pretel velik pokol. Ob neki mesečni noči sem na čakanju zaslišal prasketanje snega. Čez grapo, v kateri sem sedel, sta pribežala jelen in košuta, oba stara leto dni. Malo za njima so se po sledu pripodili štirje volkovi. Vendar so se na robu jame bliskovito obrnili. Tisto noč mi je veter pokvaril ves uspeh. Čez nekaj dni sem naletel na svež volčji sled. Previdno sem se pomikal po poti z napeto italijansko karabinko v rokah. Po krajšem času se više v klancu prikaže siva glava. Brž dvignem puško in volk obleži v ognju. Kroglja mu je prebila lobanjo tik za levim ušesom. Bil je močan samec. Naslednji večer sem šel čakati na drugo stran hriba. Prežo sem si pripravil na jasi, ki je imela obliko osmice. Nad levim delom jase se je dvigal temen holm. Na nasprotni strani holma je bila grapa z jaso, kjer sem čakal prejšnje dni. Ob polni luni je imel sneg nekakšen kovinski sijaj. Ta sijaj je rezal z mrazovo pomočjo v živo. Noč je bila tiha in mirna. Nekajkrat je jeku podoben glas priplaval do mene. Nenadoma pa, kot da bi me s puško po glavi, tako me je pretreslo. Na drugem delu jase je

zatulil volk. Nato zopet tišina. Čez čas mu na nasprotni strani hriba odgovori drugi. Za njim jih po-prime še nekaj drugih. To zavijan-je in polna luna sta me pri-pravila, da sem nehote še močnejše stisnil puško. Ta koncert je trajal pozno v noč, meni pa razen nekaj strahu ni prinesel ničesar. Minila je zima in jaz sem pozabil na volkove.

Nekega dne pa najdem v neki grapi napol porušen bunker, ozi-roma neke vrsto zemljanko. Njen vhod je bil gladko izhojen. To me je zelo začudilo, kajti vhod za li-sice je bil prevelik, za medvede pa premajhen. Pripravil sem puško ter se pričel počasi odmikati, da se prikrijem stanovalcem. Ne-nadoma zaslišim globoko renča-nje. Toliko, da si nisem zlomil vratu, s tako hitrostjo sem se obrnil. V grmovju je renčal velik volk. Nato je kot strela planil proti meni. Puške še nisem pri-nesel do ramena, ko sem že stre-ljal ter bliskovito repetiral in zopet streljal. Obe krogli sta za-deli. Ena ga je zadela v prsi in šla skozi telo, druga pa mu je zlomila hrbtenico, kajti streljal sem s krogli, ki so imele bak-ren plašč. Krogli sta ga v zraku obrnili. Ker se je že pričelo mra-čiti, sem čakanje moral opustiti. Naslednji dan sem našel brlog prazen. Nato sem nekaj dni iskal brlog. Vendar zaman. Našel ga nisem. Tako sem tisto leto uplenil dva volka, vendar oba po naključ-ju. Naslednje leto pa me je služba odvedla na Štajersko. Zato sem moral tudi z volčjim lovom pre-nehati. Vendar pa, kaj bi! Tam me je čakal lov na vodno perjad in nižinski lovi.

Srečko Borovnik

Zasliševanje ruševca

Lansko leto, maja meseca, sva odšla z očetom v dolino Kot, da bi opazovala ruševca.

Popoldne sva prispela do lov-ske kočje v Kotu. Tu sva se naj-prej malo okrepčala in si odpo-čila, kajti dolga hoja naju je utru-dila. Potem sva se odpravila na delo. Oče je šel sekati drva, ker jih je že primanjkovalo; jaz pa k studencu po vodo. Vse potrebno sva si morala pripraviti še po-dnevi, da bi ponoči ne hodila okrog hiše.

Zvečer sva si skuhalo litrski lonec čaja, ki se nama je kar pri-legel. Preden sva legla, mi je oče pripovedoval, kako je treba zalezovati ruševca, da se je včasih treba tudi po tleh plaziti. To mi ni nič kaj ugajalo, toda molčala sem. Dal mi je še nekaj navodil, toda mrak je že potrkal na okna.

Morala sva spat, kajti zjutraj je bilo treba zgodaj vstati. Ruševec navadno prileti na radtišče, to je mesto kjer poje, že ob pol štirih, a pri luninem svitu začne peti ob dveh. Kmalu naju je premagal spanec, zato sva umolknila.

Še sredi sladkega spanja me je oče začel buditi. Prosila sem ga, naj še malo počaka, samo še pet minut naj me pusti spati. Očeta je začelo skrbeti, da me ne bo mogel zbuditi iz te dremavice. Čez čas pa sem le vstala, kajti oče je bil že pripravljen, pa sem se bala, da bom ostala sama v koči. Hitro sem se napravila, če-prav mi je bilo žal za izgubljen-im spanjem.

Oče je pogledal na uro, ki je kazala pol ene zjutraj. Odšla sva v tihi gorski svet. Niti ptice se še niso prebudile. S seboj sva vze-la svetilko, ker poti nisva dobro poznala.

Spotoma nisva dosti govorila, ker sva menda oba še nekoliko dremala. Ponokod je ležalo še nekaj snega, ki je škripal pod no-gami. Samo ta šum je motil gor-sko tihoto. Iz spanja sva prebu-dila srno, ki je preplašena skočila iz svoje posteljice in zbežala v goščo.

Začela sva se vzpenjati navkreber, na Srednjo goro pod Mac-esne. Luna se je še mogočno zibala na nebu, posejanem z zve-zdami. Bližala sva se vrhu Sred-nje gore. Oče me je še zadnjič opomnil: Stopaj počasi in pazi, da ne boš povzročala šuma; hodi za menoj, ti bom že z roko namignil, kadar bo treba.

Zlačnila sem se že in utrudila, a oče je še kar neumorno hodil. Nazadnje sem ga le pregovorila, da sva nekoliko pomalicala. Sedla sva pod smreko z gostimi vejami.

Sredi malice naju je presenetil nenaden šum: priletel je ruševec. To me je zbudilo iz dremavice. Oba z očetom sva pogledala kvišku. Približno štirideset korakov od naju se je na visoki smreki mogočno zibal ruševec. Popeljal se je na sneg in se razgledoval, če je na varnem. Perje se mu je našopirilo, rep zaokrožil in peruti povesele, da so zaorale v sneg: Cuiššš, čo, ššš, se je razlegalo nje-govo petje. Bila sem presenečena. Oči so se mi kakor prilepile na lepo ptico. Tudi očetu je sreča ožarila obraz, čeprav je tak prizor že večkrat videl.

Ruševec je potem nekoliko prenehal peti, kajti sneg je ne-nadoma pordel od jutranje zarje, ki je rdeča kot plamen šinila prek neba. Vrat se mu je nabrekli in pričel je gruliti. Zdelo se mi je, da se mu je zmešalo, kajti poskakoval je visoko v zrak ter se ves našopirjen vozil po rastišču. Očeta sem vprašala, kaj da počne.

Odgovoril mi je, da lovci temu pravijo, da petelin kočijo vozi.

Nenadoma sva ostrmela. Tudi oče je napeto obračal oči in ni spregovoril besedice. Oba sva ne-premično ležala skrita za smre-kovimi vejami.

Zagledala sva drobno, rjavo kokoško, kako je pristopicala iz gošče in opazovala svojega viteza. Ta jo je opazil, še bolj razširil rep in neprenehoma gruleč zavozil proti njej. V snegu sta se nekaj časa veselo poigravala, po-tem pa sta nama zginila izpred oči.

No, sedaj je pa konec najine zabave in treba bo oditi, je menil oče. Jaz sem še vedno gledala za njima, toda zaman. Ruševčevo petje sva slišala samo še nekje v daljavi.

Sonce je že objemalo vrhove triglavske skupine, jaz pa sem še vedno vsa zasanjana strmela za ruševcem in kokošjo. Nisva se mogla odločiti, da bi odšla domov, kajti gorski svet naju je vabil. Toda morala sva iti.

Doma sem mami pripovedo-vala, kaj sva doživela z očetom. Tako lepo pa ji nikakor nisem mogla popisati kakor sem sama občutila.

Francka Skumavec, učenka
VII. a razreda osn. šole
v Kranjski gori

Gams v Trbovljah

Tretjega julija 1961 okrog pol-sedmih se je sredi Trbovelj pred avtobusom pojavil gams in pazlji-vi šofer je zavrl, da so zavore zav-cvilile in zahreščale. To je gamsa splašilo, da se je zbegan zaletel v žično ograjo pri postaji Ljudske milice in z roglji obvisel na mre-ži. Na klice mimoidočih je pri-tekkel dežurni miličnik, da bi rešil ubogo žival. Bilo pa je zaman, ker si je nesrečni 2—3 letni gamsek zlomil hrbtenico in nogo, kar sta ugotovila došla veterinar in sta-rešina LD Trbovlje.

V tem okolišju tako redko div-jad so najbrž preganjali psi, pa je zbegana živalca zablodila med hiše v mesto, kjer je tako nesre-čno končala. Zadnji gams v tem okolišju je bil uplenjen 1928 pod Mrzlico.

Ivan Rovšnik, Trbovlje

Pojasnilo k »Ampule samo za volčja lovišča« v 5. št. 149. stran, da se tam omenjena primera z ampulami nista dogodila v LD Pogorevc, kakor bi bralci lahko napačno sklepali.

Ur.

Ing. Mirko Šušteršič — sedem križev

Rodil se je v Kropi ob nočni pesmi žebjar-skih kladiv po vigenjcih. Na blejskem gradu je živel prva otroška leta. Od tam se je številna družina preselila v Radovljico, kjer je v skromnih razmerah preživel svoja deška, dijaška in študentovska leta, a bogato doživel naravo v gozdu in na polju med divjadjo ter med ribami na Savi. Realko, edino slovensko je dokončal v Idriji in tam dobil »v glavo« slovensčino, »v roke« pa risanje in slikanje. Na znani Bodenkulturi na Dunaju je dovršil gozdarsko fakulteto, saj sta ga tradicija in srce vlekla v gozd in med živali. Mlademu slovenskemu gozdarju pa tedaj v črnožolti Avstriji ni bilo z rožicami postlano, »brezvercu« pa tudi ne v domovini. Vrhu tega je bil v prvi svetovni vojni zaznamovan kot »palično nezanesljiv« in je »avanziral« komaj do »kaprola«. Pa tudi ko se je izvil z cesarske vojaške suknje še nekaj pred razpadom Avstrije, je čutil težko kladivo reakcije. V drugi svetovni vojni se je takoj po okupaciji z vso družino vključil v OF. V partizanih mu je padel sin edinec, sam pa je okusil torture okupatorja in njegovih hlapcev v zaporih in internaciji Dachau-Allach. S trdim delom v mnogih službah si je izpopolnil svoje strokovne znanje, kar je pokazal v mnogih spisih, razpravah, knjigah in predavanjih iz gozdarstva in lovstva. Saj je komaj pisal abecedo, ko je že hodil z očetom v gozd, na lov, sadil smrečice, vsajal čmrlje, lovil ptiče in z očetom, znanim čebelar-skim strokovnjakom, čebelaril, pri sosedu se pa poskušal v kmetijskih poslih. Dolga rajda njegovih spisov, zlasti lovskih, bi zbrana obsegala zajetne zvezke, ki bi posebej mlajšim lovcem nudili mnogo užitka in vzorov. Ko se je z državnega posestva Belje, kjer je v Zmajevcu upravljal z gozdom, lovom in ribolovom, preselil na Jesenice kot upravitelj posestva tedanje Kranjske industrijske družbe, je pomočil tudi svoje lovske pero in najprej opisal lov na divje prašiče na Belju. Za tem je bil stalen sodelavec v glasilu. Posebno se je razmahnilo njegovo strokovno in literarno delo, ko se je 1930 preselil v Ljubljano, ker ni hotel služiti nemškimi gospodarjem železarne in biti valpet slovenskemu delavstvu. Leta 1936 mu je bilo zaupano uredništvo LOVCA, ki ga z nekaterimi prekinitvami — med okupacijo kar štiri leta kulturni molk — urejal 15 let in ga še danes. Vesten in natančen je pri svojem uredniškem delu, ki vsega opravlja sam. Lovci vedo, kadar dobe novo številko glasila, da je

prvega v mesecu. Zlasti mu je pri srcu naše lovske izrazoslovje, čemur posveča vso pozornost. Po vrnitvi iz internacije je pri tedanjem ministrstvu za gozdarstvo poleg oddelka za urejanje gozdov za Slovenijo, vodil tudi oddelek za lovstvo ter sestavil prvi osnutek lovskega zakona, ki je v bistvu ostal podlaga nadaljnje lovske zakonodaje. Tedaj je prvi imenoval temeljno lovske enoto, družina. Z ljubeznijo do lovstva intenzivno dela v tisku in pri svojih sedmih križih ni »suha veja«, marveč krepko zeleno drevo, ki je dalo in še daje mnogo sadu našemu lovstvu. Vedno se je pri delu, zlasti za naše lovstvo, ravnal po besedah pesnika: »...kar more, to mož je storiti dolžan«. Kritikom našega glasila pa odvrča z reko: »Kakor v gozd kličeš, tako ti odgovarja«. Urednik, pravi jubilent, klice zgolj ureja in jih v tisku vrača kot odmev glasu naših lovcev. To pa je pri našem glasilu težko in utrudljivo delo.

Skoraj ni slovenskega lovca, ki bi ne poznal našega jubilanta-urednika-lovca in ki bi mu ne priznaval zasluge na lovskem polju. Zato mu lovci kličemo še na mnoga zdrava in zadovoljna leta — kot uredniku in lovskega tovarišu!

-elf-

LOVSKA PRAVILA IN PRAVILNIKI DRUŽIN

M. P.

Znano je, da se na področju lovstva pripravljamo nov zakon, pa čeprav imamo najnaprednejši lovski zakon, s kakršnim se ne more ponášati nobena izmed sosednjih držav. Do novega lovskega zakona prihajamo zaradi tega, ker živimo v izredno dinamični, revolucionarni epohi, ki nam prav zaradi tega narekuje pogoste spremembe tudi v naši lovski organizaciji. Nesmisel bi bil, če bi mi zaostajali za našim krepkim gospodarskim razvojem. Če hočemo hoditi vstric z našo ekonomsko politiko in socialističnim razvojem sploh, potem so te spremembe nujne, ki se jim ne moremo izogniti.

Gotovo je, da bo novi lovski zakon obdržal vse tiste člene, ki še lahko vnaprej služijo svojemu smotru in dvigu lovstva. Spremeniti in dopolniti pa bo treba vse tisto, kar je razvoj že prerasel in kar še narekuje bližja bodočnost socialističnega razvoja.

Te spremembe v novem lovskem zakonu pa bodo nujno terjale spremembe v naših lovskih pravilih in pravilnikih družin. Dosedanja pravila in pravilniki so bili dobri, vendar ponekod preveč ohlapni in neprecizni. Res, da se temu ni mogoče izogniti in do potankosti natančno izdelati neka pravila, toda naša dolžnost je, da se pomanjkljivostim čimbolj izognemo. Vedno je bolj enkrat dobro narediti, kot pa kmalu nato popravljati z dopolnilnimi ukrepi. Tako se bodo naša pravila in pravilniki morali — na podlagi lovskega zakona — jasno odražati predvsem v določilih **ekonomskega in športnega** značaja naše organizacije, kot bi v glavnem lahko, po delovanju, razdelili notranjo strukturo lovstva.

Nesporno je, da bomo pri gospodarskem delu lovskih pravil in pravilnikov morali upoštevati specifičnost naše organizacije, hkrati pa delati skladno s kmetijskim razvojem naše države. Kakor se naš socializem odraža na povečani proizvodnji v kmetijstvu, tako bo tudi treba v lovstvu poiskati možnosti za večji »donos« in rentabilnost. Z drugimi besedami: treba bo še mnogo več truda posvečati gojitvi divjadi. Dobro osnovo za gojitev bo dalo bonitiranje lovišč, katerega delo je v polnem razmahu. Pri tem bo treba misliti na nasaditev odnosno naselitev nove divjadi v loviščih, kjer je primerno in razmere to dovoljujejo. Hkrati pa bo treba čimbolj zmanjšati škodo na divjadi

po agrotehničnih ukrepih, kar tudi ne bo lahka naloga.

Samo izvajanje lova pa je že skoraj čisto športni del našega udejstvovanja. Ta bo še zmeraj moral temeljiti na strogi lovski pravičnosti. Od te itak ne bomo mogli nikdar odstopiti, ker je to pač vsebina in temelj lova v socializmu. Tu sicer ne bo mnogo sprememb, treba pa bo obstoječe tu in tam bolj precizirati. V tem delu pravilnika bo osnovna celica naše organizacije, t. j. lovska družina, morala pokazati svojo zrelost, to pa iz preprostega razloga, ker je ona eksekutivna, saj ravno člani družine izvajajo lov. To ni toliko aktualno za lovske zveze, ki imajo bolj organizatoričen značaj, zelo, zelo važno pa je za lovske družine, ki imajo neposredno izvajanje lova v svojih rokah. Pravilnik lovske družine bi moral do potankosti določati vse delo v zvezi z lovom, če hočemo, da bodo družine res dobre in solidne temelj našega lovstva. Ko pa je tak pravilnik izdelan in sprejet, pa je od velike važnosti, da ga vsak član lovske družine dobro pozna in se po njem ravna. Prav nič nam namreč ne pomaga, če imamo dovršeno izdelan pravilnik, ko pa ta leži nekje v predalu in lovci niso podrobno seznanjeni z njim. Posebno rado se to zgodi pri novih članih, ki zaradi raznih drugih stvari, predvsem pa površnosti, ne poznajo temeljito tega najvažnejšega akta lovske družine. Zato bi bilo prav, da lovske družine razmnožijo svoja pravila in pravilnike v tolikih izvodih, da lahko vsak član dobi po en izvod. Na družinskih posvetih pa se je treba od časa do časa pogovoriti o posameznih poglavjih lovskega pravilnika. Izpitne komisije za lovske izpite naj pa vsakega kandidata potipajo tudi pri znanju in poznavanju pravilnika svoje lovske družine.

Morda se bodo komu te skromne besede zdele odveč. Tistegi bi pač rad spomnil na splošno družbeno upravljanje v naši socialistični stvarnosti, kjer pač brez pravilnikov ne gre. Pravilnike pa itak sprejemamo člani sami, pa smo zato še posebej zainteresirani, da so ti res dobri. Zrelost nekega kolektiva se kaže ravno pri sprejemanju svojih pravilnikov. Pomislimo samo, kako je nek delovni kolektiv razgiban in aktiven pri sprejemanju tarifnega pravilnika. Čeprav mi naših pravilnikov ne moremo v celoti vzporejati z onimi v podjetju, vendar nam pa naši pravilniki in pravila v ogromni meri služijo za naše pravilno športno udejstvovanje. In prav zato se velja potruditi, da bomo v tem pogledu imeli vse v redu. Še posebno pa bo ta stvar postala

aktualna pri vsaki večji spremembi v naši organizaciji. Tako veliko spremembo pa vsekakor smatramo sprejetje novega lovskega zakona, ki se nam napoveduje v bližnji prihodnosti.

Vlado Porekar —
petinšestdesetletnik

Dolgoletni praktik, lovec, pedagog, učitelj mladega lovskega rodu in gojitelj divjadi, strokovnjak, o katerem štiridesetletna doba dela priča o njegovem požrtvovalnem in nesebičnem udejstvovanju v lovstvu, v prelepih prleških loviščih.

Ves skopi čas je posvetil in ga posveča gojitvi in varstvu divjadi in zlasti mu gre priznanje za pobudo in izvedbo osvežitve fazanjega rodu. Vsa leta je bil na vodilnem mestu tajnika bivše LZ Ljutomer, 11 let starešina LD Ljutomer, ki jo je vodil v pravem lovskem duhu. Član je LZP, predsednik komisije za ideološka in strokovna predavanja v Pomurju, odličen predavatelj in izpraševalec.

Za svoje vsestransko plodno delo je bil odlikovan z Znakom za zasluge in z Redom za lovske zasluge II. stopnje, LD Ljutomer ga je pa s posebno diplomato imenovala za svojega častnega člana.

Ljubitelj je družabnih lovov, zlasti pozno v jeseni, ko ožive zidance z vinsko novino. Tedaj je njegovo geslo: lovci, še enkrat do dna.

Uglednemu jublantu in spoštovanemu lovskega tovarišu iskreno čestitamo in mu kličemo, še mnoga leta do dna! z željo, da bi še nadalje stal tako mladeniško delaven in prvih vrstah našega lovstva in zelene bratovščine.

Lovci LD Ljutomer in Pomurja
— J. Ivanjšič

Opozorilo na ODLOČBO o odškodnini za škodo na divjadi, Ur. l. LRS 1961, št. 20, ki se glasi:

1. Za škodo na divjadi, storjeno s kaznivim dejanjem ali prekrškom, se plačuje odškodnina po vrednosti žive divjadi po ceniku:

svizec	20 000
medved	200 000
kozorog	300 000
muflon	160 000
pelikan	20 000
štorklja	4 000
postovka	1 000
ribji orel	10 000
kačar	10 000
sršenar	10 000
orel	10 000
velika uharica	10 000
krokar	4 000
poljski zajec	6 000
planinski zajec	10 000
veverica	1 000
gams	50 000
jelenjad	100 000
srnjad	30 000
divja raca	1 000
potapljavci	1 000
čaplja (razen sive)	
in galeb	2 000
kljunač	4 000
droplja	40 000
fazan	6 000
kotorna	3 000
divji petelin	10 000
ruševac	16 000
belka	10 000
gozdni jereb	4 000
poljska jerebica	3 000
prepelica	1 000
golobi in grlice	10 000
divji prašič	30 000
pižmovka	1 500
divja mačka	1 500
kuna	20 000
dihur	4 000
hermelin	1 000
podlasica	400
vidra	16 000
jazbec	3 000
lisica	1 500

Cene veljajo za kos divjadi ne glede na spol, starost in kakovost.

2. Jajca pernate divjadi, našteje v tem ceniku, se računajo po polovični vrednosti ustrezne divjadi.

3. Neupravičeno prisvojena divjad ali njeni deli (meso, koža, rogovje, jajca itd.), ki so bili zaplenjeni oziroma odvzeti, pripadajo lovskemu upravičencu ne glede na to, ali je storilec zanjo plačal odškodnino po tem ceniku.

4. Z dnem, ko začne veljati ta odločba, preneha veljati odločba o odškodnini za škodo na divjadi z dne 29. marca 1955 (Uradni list LRS, št. 13—64/55).

5. Ta odločba velja od dneva objave v »Uradnem listu LRS«.

Št. 4/P-596/1-61.

Ljubljana, dne 6. julija 1961.
Sekretar za kmetijstvo in gozdarstvo LRS: Jože Ingolič, l. r.

Lovsko kočjo na Starem Bukovcu v tesni Iške si je zgradila LD Rob, največ s prostovoljnim delom članstva in jo je v septembru 1960 odprla. Koča ima 10 ležišč, dobro klet in podstrešje, v neposredni bližini pa izvrstno studenčnico.

I. Zakrajšek

Občni zbor LD Vojnik v maju 1961 je pokazal iz poročil odbornikov, da je bilo delo družine 1960 izredno živahno in vsestransko in bo družina v tem pogledu na enem izmed prvih mest v okrajnem merilu. Posebno pozornost je družina posvečala vzgoji članstva in pravilnemu odstrelu. Danes ima bogato lovišče z divjadjo. Skupne love je družina zaključila mesec pred koncem lovne sezone, ker je plan predčasno izpolnila. Družina je prirejala redna predavanja za svoje člane. Za člane družin so pa bila štiri skupna predavanja o fazanu. Družina ima tudi 13 članski aktiv mladincev. Vsi člani družine so tudi člani Strelske družine Vojnik, ki je prešla za svoje agilno delovanje v strelstvu diplomu Okrajne strelske zveze. V lovišču se je lepo razmnožil fazan, ki je bil pred leti še redek pojav. Kmetovalci pa še vedno premalo upoštevajo fazana kot uničevalca koloradskega hrošča. Štirje pomožni čuvaji so v lovišču opravili v preteklem letu 538 obhodov in na 30 krmiščih položili 970 kog krmil, pri čemer so pridno sodelovali mladinci. Člani družine so uničili za 5325 točk škodljivcev. Družina ima danes 23 pasemskih psov. Z vsemi organizacijami na terenu je čvrsto povezana in pri zatiranju divjega love sodeluje s krajevno postajo Ljudske milice.

Na občnem zboru je družina med drugim sklenila, da članstvo še bolj sodeluje z ostalimi organizacijami na terenu, da zgradi strelišče in da v počastitev 20 letnice revolucije izvede z mladinskimi aktivom pohod po lovišču in da opremi lovsko kočjo.

Občni zbor je ponovno soglasno izvolil dosedanji odbor, ki sta ga uspešno vodila predsednik Bruno Tanjšek in tajnik Franc Križnik.

Valter Dvoršek

LOVSKA KINOLOGIJA

PRIJAVLJENE PARITVE

Lovski psi:

Resasti jazbečarji:

Ada JRJos 170 — Murči JRJos 168, leglo je bilo 30. avgusta 1961. Vzreditelj Alojz Bovhan, Trbovlje, Opekarna 35.

Nemški kratkodlaki ptičarji:

Aga RMPki 1122 vpis v JR v teku — Cil JRPki 2103, leglo je bilo 7. 6. 1961. Vzreditelj Franc Ladiha, Koper, Pina Tomaševića.

Nemški žimavci:

Astra Jelenska RMPos 209, vpis v JR v teku — Hanno von Saarforst, leglo bo 20. septembra 1961. Vzreditelj Marino Porfiri, Trst.

Lovski terijerji:

Besa JRLT 570 — Lumpi JRLT 1381, leglo je bilo 27. avgusta 1961. Vzreditelj Lovska družina Sodražica, psarna Travnogora.

Braki jazbečarji:

Dika JRBj 1000 — Bojan JRBj 868, leglo je bilo 24. junija 1961. Vzreditelj Lovska družina Dra-vograd.

Kratkodlaki istrski gonjači:

Diana JRGki 2785 — Dendi JRGki 1573, leglo bo 16. septembra 1961. Vzreditelj Lovska družina Sodražica, psarna Travnogora Vorma Travnogorska JRGki 3124 — Dinko JRGki 1894, leglo je bilo 21. 8. 1961. Vzreditelj Janez Pajnič, Bukovice 18, pošta Ribnica na Dolenjskem.

Kinološka zveza Slovenije

Prijavljene in zaščitene psarne:

»MALAGORSKA« za jamarje, lastnik Vido Petak, Šalka vas 2a, pošta Kočevje.

»FLOREDA« za službene pse, lastnik Genica Šavorič, Maribor, Koroška 115.

»PIRAMIDSKA« za službene pse, lastnik Tovarna mesnih izdelkov Maribor — Košaki.

»RADIZELSKA« za službene pse, lastnik Jerica Bačar, Radizel 83, pošta Slivnica pri Mariboru.

»TOMACEVSKA« za službene pse, lastnik prof. Pavle Janežič, Ljubljana, Tomačevska 69.

Novi kinološki sodnik:

Izpit za ocenjevanje zunanosti angleških in ostalih ptičarjev je opravil dne 28. julija 1961 tov. Ilija L. Dragojevič, obmejni veterinarski inšpektor, Jesenice, Gosposvetska 17 a.

POŠTNE POŠILJKE

Za Kinološko zvezo Slovenije naslovite: Ljubljana, poštni predal 349.

Kinološka zveza Slovenije

LOVSKE LATINSKE IN ŠALJIVE

Ta dohtarska pisava

Ni minil še mesec, ko je odšel naš špringer španjel Boj Podrakitniški z novim gospodarjem — zdravnikom na nov dom, ko že pride obširno kakor recept napisano pismo. Na hitro roko ni bilo moč razbrati, kaj je z Bojčkom in kaj tare njega in njegovega gospodarja. Zlo slutnjo, da je Bojči res bolan, mi je utrjevalo lastnikovo telefonsko vpraševanje moje žene o nekakih pasjih boleznih itd. Hudo mi je bilo za Bojčita, misleč da je pri koncu, zato brž napišem, s čim vse se je Bojči zdravil in kaj mu je še dati, da ozdravi...

Kasneje sem v svoje zadovoljstvo razvozljaj zdravniške hieroglife, ki so med drugimi poročali, da se Boj dobro počuti, da je zelo priden, dobro goni zajce in je v veliko zadovoljstvo vsej družini...

Urhov

Zob za zob

Rudi: Kako da je tvoj pes tako shujšal?

Rok: Mesarju sem ustrelil mačka.

Ivo

RES ni vedno res

R. E. Sila se pri člankih rad »podkriža« z RES, kakor se je tudi v letošnji julijski številki LOVCA. Ko avtor svoj članek kritično prebere, pripomni: Nekaj ni prav, nekje je za 2 kg narobe.

Pa mu odvrne navzoči lovec: Bo že prav, saj pod člankom stoji, da je RES — vsaj za silo.

— elf —

Smola

Tone: Zopet nič. Streljal sem na dva zajca pa nič pobral. Imam smolo, res smolo.

Peter: Če smolo že imaš, kupi še dreto, pa si boš zašil čevlje.

Ivo

Strelec

Tone in Lojze sta lovila jerebice in se pri tem krepčala iz zajetne steklenke s kačjo slino. Ko tako hodita po polju, zagleda Tone na drevesu vrano, po kateri takoj vžge in na Lojzetovo presenečenje tudi pogodi. »Hudiča, kako si vendar na tako daljavo zadel, saj si precej majav?« — »Kaj ne bi, če pa sem videl celo jato — ena je pač morala pasti.«

DoF

Na lovskem izpitu

Kako bi ločili starega fazana od mladega?

Prav lahko — po zobeh. Fazan vendar nima zob?! Vem, pa jih imam jaz.

DoF

UMRLI SO:

Anton Repnik član LD Škale, star 53 let.

Franc Rizan, dolgoletni član in večkratni odbornik LD Velika Nedelja, star 70 let.

Anton Nabernik p. d. Tratnik, član in častni član LD »Zeleni vrh« — Vuzenica, v 68 letu starosti.

Jože Stražišar, starešina LD Janžev vrh na Pohorju je 1960 tragično preminul.

Anton Uran st., starešina do 1958 LD Janežev vrh na Pohorju, častni član, 50 let lovec, prvi predsednik OF na Pohorju med okupacijo.

Janez Robič, član LD Kranjska gora, s Srednjega vrha.

Foto Vl. Plesničar